

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA PREMOŽENJSKEGA STANJA PREBIVALSTVA EVROPE,
STAREGA NAD PETDESET LET**

Ljubljana, oktober 2014

DEJAN JAKOPIN

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani DEJAN JAKOPIN, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor magistrskega dela z naslovom ANALIZA PREMOŽENJSKEGA STANJA PREBIVALSTVA EVROPE, STAREGA NAD PETDESET LET, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. JOŽETOM SAMBTOM.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 30.10.2014

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	1
1 STARANJE PREBIVALSTVA	2
1.1 Premoženje	5
1.2 Varčevanje starejšega prebivalstva	10
1.3 Pokojninski zakon	17
1.4 Jazbinškov zakon.....	23
2 PODATKI IN METODOLOGIJA	26
2.1 Podatkovna baza SHARE.....	26
2.2 Statistična metoda analize	29
3 ANALIZA PREMOŽENJA PREBIVALCEV PO DRŽAVAH	30
3.1 Predpostavke	30
3.2 Spremenljivke premoženja	30
3.3 Empirični rezultati analize	35
3.3.1 Nepremičnine	35
3.3.2 Finančna sredstva in naložbe.....	41
3.3.3 Zavarovanja	49
3.3.4 Avtomobili	50
3.3.5 Dohodek gospodinjstva	52
3.3.6 Dolgovi.....	53
3.3.7 Celotno premoženje.....	54
SKLEP	59
LITERATURA IN VIRI	60
PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 1: Indeks staranja po slovenskih občinah, 1. julij 2011	3
Slika 2: Svetovne ravni bogastva, 2012	8
Slika 3: Svetovna premoženjska piramida	8
Slika 4: Lastniki premoženja nad 100.000 \$ po državah v odstotkih, 2011	9
Slika 5: Varčevanje po sektorjih v Sloveniji in v evrskem območju (v % BDP), 1996-2010	12
Slika 6: Dejavniki, ki bi vplivali na sklenitev dodatnega pokojninskega zavarovanja	13
Slika 7: Bruto stopnja varčevanja gospodinjstev v evropskih državah (v % BDP), 2012	15
Slika 8: Bruto stopnja varčevanja gospodinjstev v EU v odstotkih BDP, 2000–2012	16
Slika 9: Delež posojanja v odstotku razpoložljivega dohodka gospodinjstev v evropskih državah, 2011	16

Slika 10: Klasifikacija pokojninskega sistema	17
Slika 11: Gibanje cen rabljenih stanovanj in hiš, Slovenija, 2003-2013, Q1 2007=100	25
Slika 12: Uradno registrirani uporabniki SHARE podatkov skozi čas (stanje februarja 2014)	27
Slika 13: Uradno registrirani uporabniki podatkov SHARE po državah (februarja 2014).....	27

KAZALO TABEL

Tabela 1: Delež prebivalstva v starosti 16 let in več v odstotkih, ZDA, 1980–2020.....	4
Tabela 2: Odstotek delovno aktivnega prebivalstva, starega 16 let in več, po posameznih starostnih skupinah, ZDA, 1980–2020.....	4
Tabela 3: Stanje finančnih naložb gospodinjstev po instrumentih v obdobju 2006-2012 v Sloveniji	6
Tabela 4: Izbrani socialni indikatorji v obdobju pred krizo (2007) in po krizi (2012) prikazani za Slovenijo, EU in OECD	7
Tabela 5: Primerjava povprečnega premoženja gospodinjstev Italije, Nemčije in ZDA v EUR, 2010.....	7
Tabela 6: Neto premoženje gospodinjstev po posameznih državah, izraženo v odstotkih glede na razpoložljivi dohodek, 2005–2012	9
Tabela 7: Premoženjsko stanje prebivalstva izbranih evropskih držav v obdobju 2008/2009	10
Tabela 8: Primerjava naložbenih možnosti	14
Tabela 9: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva, 2008-2012	18
Tabela 10: Minimalna mesečna državna pokojnina za posameznika v EUR, izračunana glede na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov med letoma 2006 in 2010.	22
Tabela 11: Cena za kvadratni meter stanovanja in povprečna neto plača, Slovenija, 1991–2003.....	24
Tabela 12: Število stanovanj, Slovenija, 1. 1. 2011	25
Tabela 13: Prikaz vzorca v 4. valu raziskave (2011) glede na državo, spol in starost.....	29
Tabela 14: Lastništvo nepremičnine (v odstotkih) v letu 2011	35
Tabela 15: Delež nepremičnine v lasti (v odstotkih) v letu 2011.....	36
Tabela 16: Način financiranja nepremičnine (v odstotkih), podatki iz leta 2011	37
Tabela 17: Vednost nepremičnine v letu 2011	38
Tabela 18: Obstoj hipoteke oziroma posojila na nepremičnino in.....	39
Tabela 19: Oddajanje druge nepremičnine v najem ter prihodki od najemnin v letu 2011	40
Tabela 20: Višina sredstev na tekočem računu v letu 2011	41
Tabela 21: Lastništvo delnic in vrednost delnic v letu 2011	42
Tabela 22: Lastništvo obveznic in vrednost obveznic v letu 2011	43
Tabela 23: Prihranki v vzajemnih skladih in vrednost vzajemnih skladov v letu 2011	44
Tabela 24: Varčevanje na individualnih pokojninskih računih in vrednost individualnih pokojninskih računov v letu 2011	45
Tabela 25: Vključenost v individualne pokojninske račune v letu 2011	46
Tabela 26: Pogodbeno varčevanje in vrednost pogodbenega varčevanja v letu 2011	47
Tabela 27: Lastniški delež v podjetju v letu 2011	48
Tabela 28: Življenjsko zavarovanje in vrednost življenjskega zavarovanja v letu 2011	49

Tabela 29: Struktura lastništva avtomobilov glede na število avtomobilov (v odstotkih) v letu 2011	50
Tabela 30: Vrednost avtomobila v letu 2011	51
Tabela 31: Mesečni prihodki gospodinjstva v letu 2011	52
Tabela 32: Analiza o dolgovih v letu 2011	53
Tabela 33: Bruto premoženje po posameznih vrstah premoženja v EUR v letu 2011.....	54
Tabela 34: Bruto premoženje po državah v EUR v letu 2011	55
Tabela 35: Bruto in neto premoženje ter BDP na prebivalca glede na PPP, 2011 (v EUR)....	56
Tabela 36: Primerjava neto premoženja, neto plač in razmerja med pokojninami in plačami; izraženo v paritetah kupne moči (PPP), 2011	57
Tabela 37: Premoženje v nepremičninah in finančno premoženje ter odstotek premoženja v nepremičninah glede na celotno neto premoženje ob upoštevanju PPP, 2011	58

UVOD

V Sloveniji prevladuje mišljenje, da moramo biti lastniki stanovanja in ne najemniki. V času socializma v Sloveniji ni bilo trga vrednostnih papirjev in raznih drugih finančnih instrumentov, dosegljiv je bil le trg nepremičnin. Na stanovanja in hiše torej lahko gledamo kot na naložbe oziroma obliko varčevanja, za katerega so se prebivalci odločali, ker so bile druge oblike naložb omejene. Razlog za velik delež lastniških stanovanj je tudi stanovanjski zakon iz leta 1991, imenovan tudi Jazbinškov zakon, v skladu s katerim so se stanovanja prodajala zelo poceni. Takrat si je lahko praktično vsakdo, ki je živel v najemniškem stanovanju, privoščil iz najemnega preiti v lastniško stanovanje. Na podlagi tega postavljam hipotezo, da ima prebivalstvo Slovenije v primerjavi z drugimi evropskimi državami več premoženja v nepremičninah in manj v finančnih sredstvih.

Trenutna situacija nam ne dopušča razkošnega življenja po upokojitvi, zato moramo že v zgodnjih letih misliti tudi na varčevanje za starost. Z varčevanjem tako poskrbimo za boljše udobje in vsakdanje nakupe v poznejših letih. Ljudje varčujejo na najrazličnejše načine, med najpogostejšimi pa so pogodbeno varčevanje, individualni pokojninski računi, življenjsko zavarovanje in vzajemni skladi.

Poseben izziv pa je dandanes tudi staranje prebivalstva, ki je posledica nizke rodnosti in upokojevanja »baby boom« generacij. Staranje prebivalstva pomeni, da se razmerje med starejšim prebivalstvom in otroci povečuje, da narašča delež starejšega prebivalstva oziroma, da narašča povprečna starost prebivalstva. S tem problemom se srečujejo tudi drugod po svetu. Ključno je, kakšno je premoženjsko stanje tega hitro naraščajočega dela prebivalstva – tako v primerjavi z drugimi državami kot glede na druge skupine v družbi in glede na njihov dohodek. Raziskal bom posamezne vrste premoženja prebivalstva v starosti nad 50 let, ki ga je mogoče razbrati iz podatkov SHARE ankete. Mednarodno primerljivost rezultatov bom izboljšal z upoštevanjem paritete kupne moči. To pomeni, da bom upošteval različne ravni cen v posameznih državah, kar povzroči, da ima isti znesek premoženja ali dohodka v različnih državah različno kupno moč.

V svojem magistrskem delu postavljam dve hipotezi:

1. ljudje imajo večjo vrednost premoženja v obliki nepremičnin kot pa v obliki finančnega premoženja,
2. premoženje starejšega prebivalstva je v Sloveniji manjše kot v drugih državah, vključenih v SHARE anketo, hkrati pa je odstotek premoženja v obliki nepremičnin večji.

V magistrskem delu bom najprej predstavil staranje prebivalstva, opisal razloge zanj in dodal nekaj številskih prikazov. Sledi del o varčevanju prebivalstva, kjer bom predstavil načine in možnosti varčevanja v Sloveniji ter načine varčevanja starejših v Sloveniji. V nadaljevanju predstavim opis pokojninskega sistema in glavne lastnosti sistema, ki ga imamo v Sloveniji.

Za tem sledi opis stanovanjskega zakona, imenovanega Jazbinškov zakon. Obrazložil bom, zakaj je prišlo do njega, ter izpostavil prednosti in slabosti tega zakona.

V drugem delu magistrskega dela sledi opis podatkovne baze SHARE. Gre za podatkovno bazo, ki zajema ankete o premoženjskem, socialnem, zdravstvenem stanju evropskega prebivalstva, starega nad 50 let. Moja raziskava izhaja tudi iz podatkov, pridobljenih s temi anketami. Po opisu podatkovne baze SHARE sledi še razlaga o tem, kako je anketiranje potekalo in v koliko valovih je bilo anketiranje izvedeno do sedaj.

V osrednjem, empiričnem delu magistrskega dela bom predstavil rezultate analiz po posameznih spremenljivkah. Spremenljivke, ki sem jih uporabil v analizah, so lastništvo nepremičnine, vrednost nepremičnine, vikend in druga zemljišča, dohodek gospodinjstva, sredstva na tekočem računu, obveznice, delnice, vzajemni skladi, pokojninski račun, pogodbeno varčevanje, življenjsko zavarovanje, lastniški deleži v podjetjih, avtomobil in dolgovi. Empirični del bom zaključil s skupno tabelo premoženjskega stanja glede na pariteto kupne moči, v kateri bom prikazal premoženjsko stanje evropskega prebivalstva nad 50 let po posameznih državah, vključenih v raziskavo.

1 STARANJE PREBIVALSTVA

Staranje prebivalstva je izziv 21. stoletja na globalni ravni. Ta problem je treba izpostaviti, saj ima pomemben vpliv na varčevanje in potrošnjo starejšega prebivalstva in prav tako delovno aktivnega prebivalstva. Potrebe starejšega prebivalstva so drugačne, prav tako je drugačno njihovo ekonomsko obnašanje, še posebno v primerjavi z mladimi in delovno aktivnimi. Temu izzivu je treba nameniti posebno pozornost, saj projekcije kažejo, da se trend staranja še ne bo umiril, temveč bo v naslednjih nekaj desetletjih vedno bolj izrazil.

Podaljševanje življenja je posledica zmanjšanja umrljivosti dojenčkov v začetku 20. stoletja, nenehnih izboljšav v srednjih letih in zmanjšanja umrljivosti starejšega prebivalstva. Vse to je prineslo ekonomske posledice tako za posameznike, ki varčujejo za starost, kot tudi za gospodarstva, ki se spopadajo z večanjem povprečne starosti prebivalcev (Poterba, 2014, str. 1).

V začetku leta 2012 je bilo v Sloveniji 2.055.496 prebivalcev, od tega 95,8 % državljanov RS (1.969.941) in 4,2 % tujih državljanov (85.555) (SURs, 2013, str. 3). Istočasno je v Evropski uniji živelo 503,7 milijona prebivalcev. Prebivalstvo Slovenije je predstavljalo 0,4 % prebivalstva Evropske unije, pričakovano trajanje življenja ob rojstvu pa je v Sloveniji znašalo 80 let, kakor znaša tudi evropsko povprečje (SURs, 2013, str. 4).

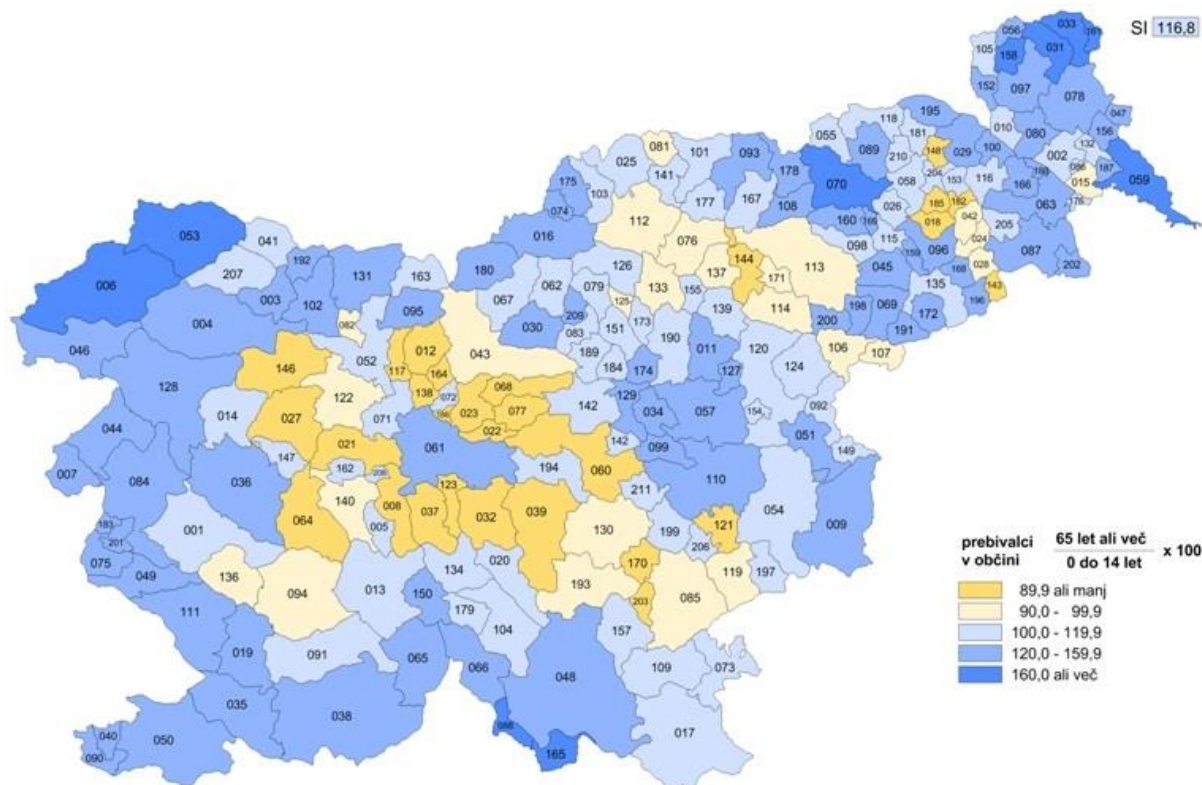
Kar tretjina (33,1 %) prebivalcev Evropske unije je bila v začetku leta 2012 starostno odvisna. Starostno odvisne osebe so osebe, mlajše od 15 let, in osebe, stare 65 let ali več. Razmerje med starejšimi in mladimi je bilo 17,5 proti 16,6 (SURs, 2013, str. 6).

Slovenija se od leta 2003 naprej sooča z večjim deležem starega prebivalstva, kakor znaša delež prebivalcev, mlajših od 15 let. Delež prebivalcev, starih 65 let ali več, je leta 2011 znašal 16,6 %, medtem ko je delež prebivalcev, mlajših od 15 let, znašal 14,2 %. Razmerje med številom oseb, starih 65 let ali več, in številom oseb, mlajših od 15 let, predstavlja indeks staranja, ki je leta 2011 v Sloveniji znašal 116,8, kar pomeni, da je na 100 oseb, mlajših od 15 let, prišlo 116,8 oseb, starih 65 let ali več. Ti rezultati veljajo za oba spola skupaj, razlike med spoloma pa so izrazite, saj je pri ženskah indeks staranja leta 2011 znašal 145, medtem ko je indeks staranja pri moških leta 2011 znašal 90 (SURS, 2014a).

Največji indeks staranja so imele občine Osilnica (272), Kostel (261) in Šalovci (209). Zanimivo pa je, da sodita občini Osilnica in Kostel v statistično regijo jugovzhodna Slovenija, ki je imela najnižji indeks staranja med vsemi regijami, to je 104. Največji indeks staranja je imela zasavska statistična regija, kjer je znašal 140. Najnižji indeks staranja pa je bil v naslednjih občinah: Komenda (62), Benedikt (63) in Moravče (67). Indeks staranja pod 100 je imelo leta 2011 53 občin, kar znaša četrtno vseh občin (SURS, 2014a).

V Sliki 1 vidimo prikaz indeksa staranja po slovenskih občinah sredi leta 2011. Povprečni indeks staranja po slovenskih občinah je znašal sredi leta 2011 znašal skoraj 117.

Slika 1: Indeks staranja po slovenskih občinah, 1. julij 2011

Vir: SURS, Indeks staranja po slovenskih občinah, 1. julij 2011, 2014.

Na Nizozemskem so ljudje, ki potrebujejo oskrbo, živeli v domovih, lociranih izven mest. Tisti, ki so živeli v teh domovih, so prejeli oskrbo od zdravstvenega zavoda in so tam

prebivali skorajda zastoj, če je tako določil zavod. Zdravstveni zavod je financiran predvsem s strani delovno aktivnega prebivalstva. Leta 2013 je bila zaradi pomanjkanja proračunskih sredstev ukinjena oskrba za starejše prebivalce, ki potrebujejo oskrbo v lažji obliki in lahko še veliko postorijo sami (Lim, 2013).

Nizozemska vlada stimulira starejše prebivalstvo do neodvisnega samostojnega življenja, dokler je le to možno. Za ta namen nizozemska stanovanjska zadruga skrbi za primerno in udobno namestitev svojih starejših prebivalcev. Starejše prebivalstvo poskušajo tudi preseliti iz stanovanj, katerih lastniki so, v najemniška stanovanja, toda ljudi je težko prepričati, da odidejo iz lastnega stanovanja v najemniško. Ugotovili so tudi, da starejše prebivalstvo porabi manj sredstev za elektriko in vodo (Leussink & Smeets, 2013).

Kot lahko razberemo iz raziskave *The Aging of the Baby Boom*, avtorja Munnell (2014, str. 2), se tudi Združene države Amerike srečujejo s staranjem prebivalstva, čeprav pri njih rodnost praktično ni padla pod stopnjo obnavljanja prebivalstva (stopnja celotne rodnosti je okrog 2,1 otroka na žensko). V veliki meri je to posledica tega, da se bodo tako kot v Sloveniji kmalu začele upokojevati »baby boom« generacije. V Tabeli 1 lahko vidimo delež prebivalstva po posameznih letih in starostnih skupinah, v Tabeli 2 pa lahko vidimo odstotek zaposlenih po posameznih starostnih skupinah v ZDA.

Tabela 1: Delež prebivalstva v starosti 16 let in več v odstotkih, ZDA, 1980–2020

Starost	1980	1990	2000	2010	2020
16–24	22,2	17,1	16,1	16,0	14,5
25–54	50,5	55,9	56,8	52,7	48,9
55 in več	27,3	26,4	27,1	31,4	36,6
Skupaj 16 in več	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: A. H. Munnell, *The impact of aging baby boomers on labor force participation*, 2014.

Iz Tabele 1 lahko ugotovimo da se v ZDA skozi leta manjša delež najmlajših, hkrati pa se povečuje delež starih 55 let in več. V Tabeli 2 pa ugotovimo da se odstotek delovno aktivnega prebivalstva ZDA, starega od 16-24 let manjša, povečuje pa se delež delovno aktivnega prebivalstva v starostni skupni 55 let in več.

Tabela 2: Odstotek delovno aktivnega prebivalstva, starega 16 let in več, po posameznih starostnih skupinah, ZDA, 1980–2020

Starost	1980	1990	2000	2010	2020
16–24	68,1	67,3	65,4	55,2	48,2
25–54	78,6	83,5	84,0	82,2	81,3
55 in več	32,8	30,1	32,4	40,2	43,0
Skupaj 16 in več	63,8	66,5	67,1	64,7	62,5

Vir: A. H. Munnell, *The impact of aging baby boomers on labor force participation*, 2014.

Zmanjšanje števila novorojenčkov v državah OECD v zadnjih desetletjih ima in bo imelo velik vpliv na strukturo in velikost delovnega prebivalstva. Države se bodo med drugim srečevale z večjimi prispevki za socialno varnost (Hagemann & Nicoletti, 1989, str. 8).

Kljub vsem dvomom v preteklih desetletjih je medgeneracijska solidarnost še vedno močna, družinske vezi pa so bistvenega pomena. Starši in njihovi otroci imajo tesna razmerja in pomagajo drug drugemu skozi celo življenje. Glavni razlog za pomoč znotraj družine sta ljubezen in skrb (Brandt & Deindl, 2013, str. 237).

V zadnjih desetletjih se je število odraslih oseb brez lastnih otrok močno povečalo v evropskih državah z nizko stopnjo rodnosti. Problem se pojavi pri starejših prebivalcih, ki nimajo otrok, potrebe po socialnem varstvu in zdravstvenih storitvah pa so vse večje (Kohli & Albertini, 2009, str. 1172).

Povečanje deleža odraslih brez otrok je posledica odlaganja rodnosti v višjo starost in prostovoljna odločitev, da ne bodo imeli otrok. Ti odločitvi sta zelo povezani s staranjem prebivalstva in zmanjšanjem celotne rodnosti (Kohli & Albertini, 2009, str. 1174).

V starejših letih lahko ljudje naletimo na različne težave, ki nam zmanjšujejo prihranke, kot so upadanje zdravja, izguba zakonca, nezanesljivost prihodkov po upokojitvi in nepričakovani izdatki za nujne primere. V hitro starajoči se družbi z močnim znižanjem rodnosti je pomembno povečanje prihodkov starejših prebivalcev in s tem ohranjanje temeljne sposobnosti, da porabljajo in izpolnijo svoje dnevne potrebe ter ohranijo starostno dostojanstvo (Chen, Yang, Chiou & Hsu, 2014, str. 1). Lastništvo nepremičnine in zadostna sredstva za pokrivanje življenjskih stroškov sta pomembna dejavnika za dostojno in kakovostno življenje starejših prebivalcev. Z zmernimi življenjskimi stroški po upokojitvi starejše prebivalstvo ne potrebuje pomoči svojih otrok ali pa pomoči države, da bi živel kakovostno (Chen et al., 2014, str. 2).

1.1 Premoženje

Pod premoženje fizične osebe spadajo nepremičnine, osebna in druga vozila, vrednostni papirji, denarna sredstva na transakcijskem ali drugem računu, hranilne vloge in druga denarna sredstva ter drugo premično premoženje (Pojasnilo glede upoštevanja dohodkov in premoženja, 2014).

Osebno premoženje je skupna vrednost sredstev in premoženja posameznika. Za izračun se gledajo tri področja, in sicer likvidna sredstva (denar na TRR), vrednost premoženja (nepremičnine, premičnine) in dolгови posameznika (What is personal wealth, 2014).

OECD (OECD, 2013a, str. 54) je predstavila priporočeno definicijo premoženja oziroma neto vrednosti za mikrostatiistične podatke o premoženju gospodinjstev. Premoženje ali neto vrednost gospodinjstva je vrednost vseh sredstev, ki pripadajo gospodinjstvu, minus vrednost vseh obveznosti gospodinjstva v določenem trenutku.

Na osnovi podatkov iz Tabele 3 za obdobje od leta 2006 do 2012 lahko sklenemo, da slovenska gospodinjstva niso prezadolžena. Na omejeno varčevanje in zniževanje potrošnje gospodinjestev vplivata visoka brezposelnost in zniževanje razpoložljivega dohodka. V letu 2013 je v sredini leta razpoložljiv dohodek gospodinjestev upadel za 2,4 %. V istem obdobju se je za 3,7 %, zmanjšala tudi potrošnja kar pomeni več sredstev za varčevanje. Varčevanje se je tako v tem obdobju povečalo za 2,8 milijarde EUR. Stopnja varčevanja slovenskih gospodinjestev se je ob polletju 2013 približala stopnji varčevanja evroobmočja (Banka Slovenije, 2014a).

Tabela 3: Stanje finančnih naložb gospodinjestev po instrumentih v obdobju 2006-2012 v Sloveniji

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Skupaj v mio EUR	31.979	37.706	35.788	37.837	39.063	37.858	37.594
Letne stopnje rasti v %	13,1	17,9	-5,1	5,7	3,2	-3,1	-0,7
Letna razlika stanj v mio EUR	3.707	5.727	-1.918	2.048	1.227	-1.205	-264
v % BDP	103,0	109,0	96,1	106,4	109,7	104,7	106,0
Letna rast posameznih podskupin finančnih naložb (v %)							
Gotovina	17,3	-6,0	8,8	5,3	5,6	5,0	-0,6
Vloge	6,6	9,6	9,5	2,7	4,0	2,3	-2,1
Obveznice	-1,3	-0,4	-1,8	0,7	-2,6	-0,4	-18,7
Lastniški kapital	17,7	32,8	-20,3	5,8	-2,7	-11,6	0,2
Investicijski skladi	34,6	39,9	-45,3	24,2	11,1	-9,6	5,9
Življenjsko zavarovanje	27,3	17,4	2,3	18,8	11,8	1,1	8,6
Pokojninsko zavarovanje	26,1	26,7	14,4	17,4	13,9	-0,5	-4,2
Drugo	5,3	21,2	3,6	0,6	0,9	-11,8	-3,4

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2013.

Leta 2007 je Eisler (2007, str. 327) objavila provokativno izjavo o tem, kako današnja družba meri premoženje. Današnja družba naj bi zanemarjala vrednost skrbi za okolje in skrbi za živa bitja, medtem ko se premoženje meri le v denarju. Predlagala je ekonomski model, kjer bi zanemarili trgovino in bi upoštevali potrebe gospodinjstva in naravno okolje. Po njenem mnenju bi morali v premoženju upoštevati in meriti tudi pitno vodo, dobro skrb za otroka in žensko delo doma.

Iz Tabele 4 je razvidno, da se glede na stanje pred krizo povprečni dohodki niso spremenili. Povečalo pa se je število brezposelnih, javni socialni izdatki in relativna revščina.

Tabela 4: Izbrani socialni indikatorji v obdobju pred krizo (2007) in po krizi (2012) prikazani za Slovenijo, EU in OECD

Indikator	Pred krizo			Zadnje leto		
	Slovenija	EU	OECD	Slovenija	EU	OECD
Povprečni letni razpoložljiv dohodek gospodinjstev (v EUR)	14.600	/	/	14.600	/	/
Povprečni letni dohodek 10 % gospodinjstev z najnižjim dohodkom (v EUR)	5.500	/	/	5.500	/	/
Stopnja brezposelnosti (v %)	4,9	6,6	5,9	10,9	11,1	9,1
Vrzel med najbogatejšimi in najrevnejšimi 10 % prebivalstva	5,2	6,9	9,2	5,3	7,4	9,5
Relativna revščina (v %)	8,2	9,2	11,2	9,2	9,4	11,3
Javni socialni izdatki (v % BDP)	19,6	22,5	19,6	23,8	25,1	21,9

Vir: OECD, *Society at a Glance 2014 – OECD Social Indicators*, 2014.

Lastniki nepremičnine naj bi imeli večje premoženje kot tisti, ki imajo nepremičnino v najemu. Premoženje v nepremičninah pa naj bi predstavljalo največji delež celotnega premoženja za večino lastnikov (Di, Belsky & Liu, 2007, str. 275). V Tabeli 5 sledi prikaz povprečnega premoženja gospodinjstev Italije, Nemčije in ZDA. Ugotovimo lahko, da so prebivalci dveh evropskih držav primerljivi, medtem ko imajo prebivalci ZDA mnogo večje premoženje.

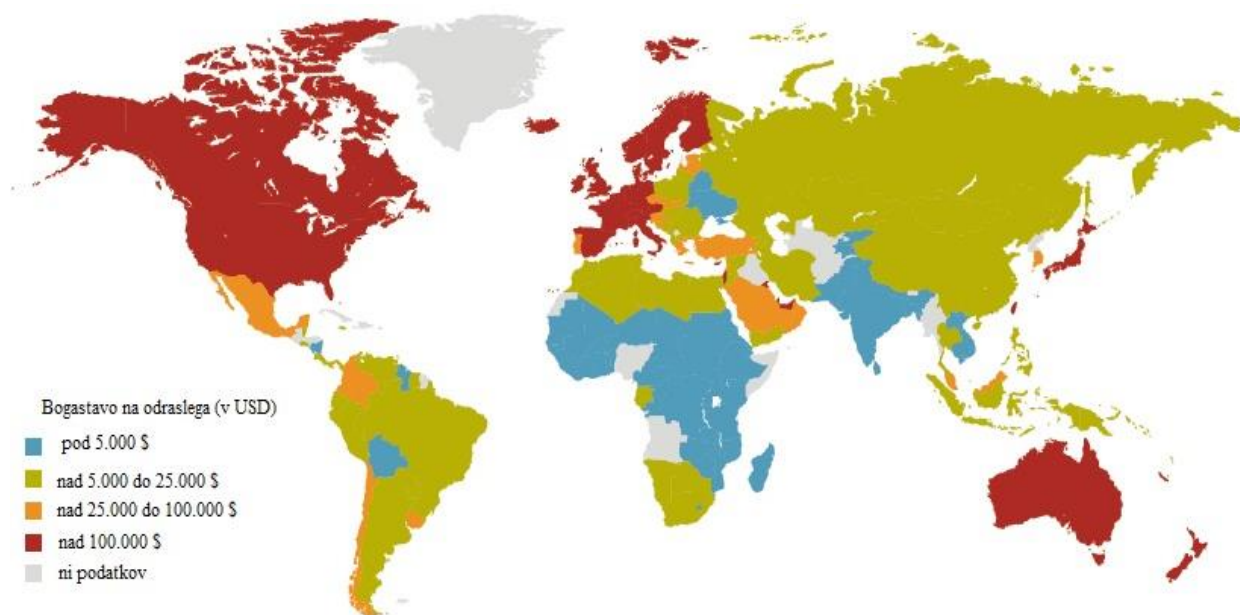
Tabela 5: Primerjava povprečnega premoženja gospodinjstev Italije, Nemčije in ZDA v EUR, 2010

	Italija	Nemčija	ZDA
Finančno premoženje	19.101	19.353	84.173
Glavna nepremičnina	126.022	91.794	166.615
Ostalo premoženje	33.314	32.031	59.412
Premoženje skupaj	178.437	143.177	310.200

Vir: OECD, *Pension at a Glance 2013: OECD and G20 indicators*, 2013.

V Sliki 2 je razvidna razporeditev bogastva po svetu. Opazimo lahko, da se največ bogastva nahaja v Severni Ameriki, v osrednji in severni Evropi ter v Avstraliji.

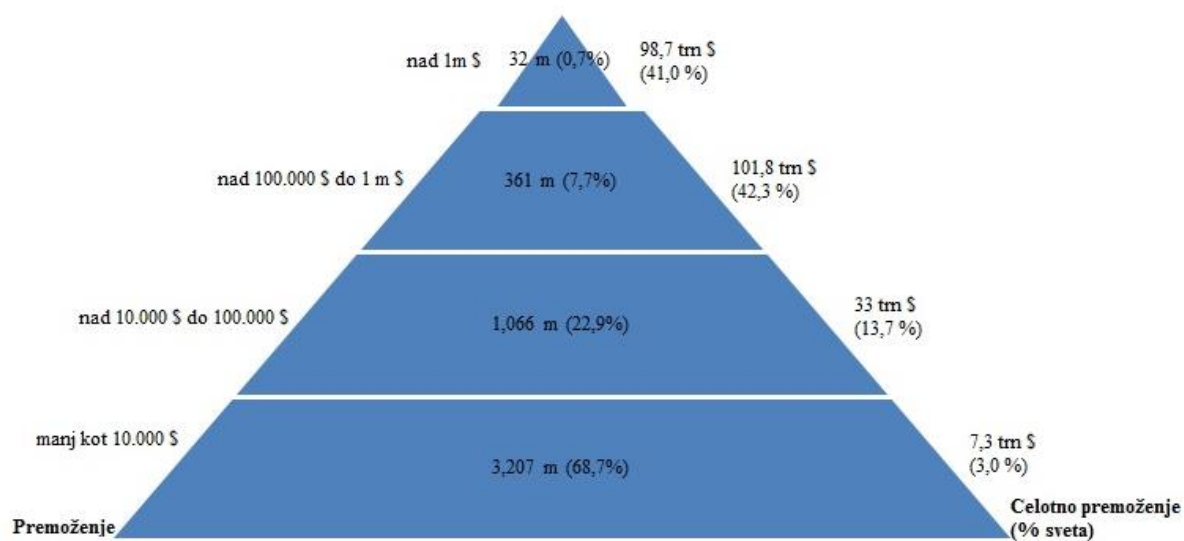
Slika 2: Svetovne ravni bogastva, 2012

Vir: J. Davies, R. Lluberas & A.F. Shorrocks, , *Measuring the Global Distribution of Wealth*, 2012.

Na Sliki 3 vidimo razporeditev bogastva po zneskih. Opazimo lahko, da manj kot 1 % svetovnega prebivalstva upravlja z 41 % svetovnega bogastva, kar v številkah pomeni skoraj 100 trilijonov dolarjev, medtem ko skoraj 70 % prebivalstva upravlja s 3 % svetovnega bogastva, kar znaša okoli 7,3 trilijone dolarjev.

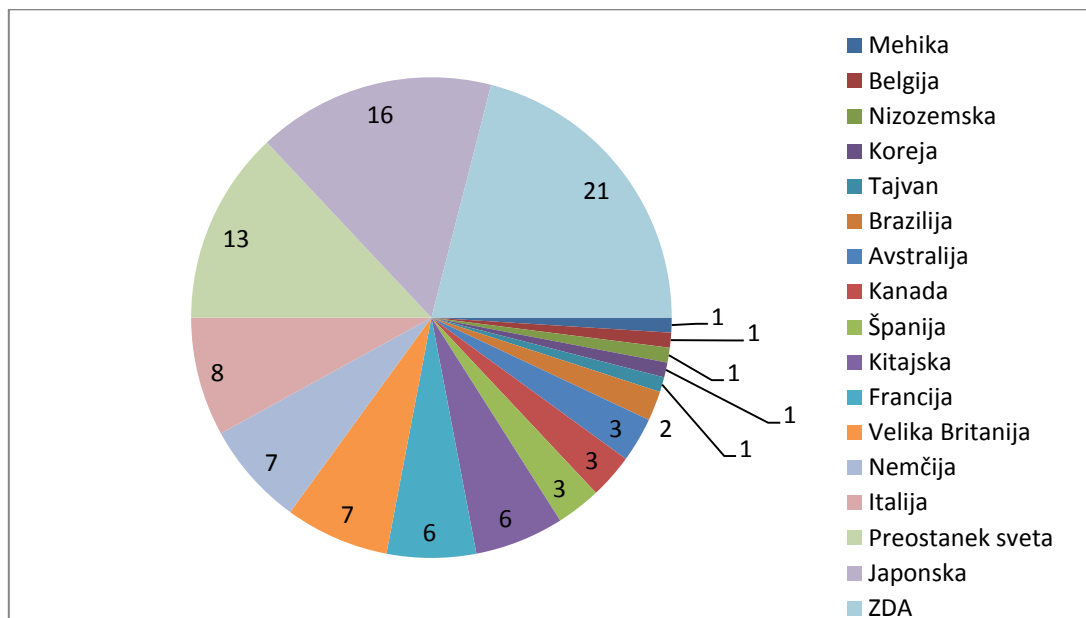
Slika 3: Svetovna premoženjska piramida

Vir: *Global wealth pyramid*, 2013.

V Sliki 4 sledi prikaz razporeditve posameznikov, ki upravljajo z več kot 100.000 dolarji, po državah. V samem vrhu najdemo ZDA, katerih delež znaša 21 %, takoj za njimi pa Japonska s 16 %.

Slika 4: Lastniki premoženja nad 100.000 \$ po državah v odstotkih, 2011

Vir: J. Davies, R. Lluberias & A.F. Shorrocks, *Measuring the Global Distribution of Wealth*, 2012.

V Tabeli 6 sledi prikaz neto premoženja gospodinjstev v izbranih državah. Vrednosti so izražene glede na razpoložljiv dohodek. Ugotovimo lahko, da je imela v letu 2012 največji količnik plač za neto premoženje Francija, ko je ta znašal skoraj 866, najmanjši količnik plač za neto premoženje pa so imele ZDA, ko je ta znašal skoraj 579.

Tabela 6: Neto premoženje gospodinjstev po posameznih državah, izraženo v odstotkih glede na razpoložljivi dohodek, 2005–2012

Država	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kanada	642,9	668,0	675,5	600,3	636,2	660,2	658,2	679,4
Francija	747,6	791,6	804,4	755,2	750,8	794,0	806,8	811,0
Nemčija	578,8	580,1	609,9	598,0	621,2	624,5	622,1	638,2
Italija	843,6	863,5	857,3	858,7	882,4	880,6	852,2	865,9
Japonska	805,8	812,8	808,7	776,8	779,5	772,3	762,9	778,5
Anglija	763,2	791,7	820,3	692,8	734,1	748,8	736,4	741,4
ZDA	665,2	670,8	644,8	520,0	538,7	563,5	549,4	578,7

Vir: OECD, *Household wealth and indebtedness*, 2014.

Že leta 1993 je lastništvo nepremičnine predstavljalo največji del celotnega premoženja. Vrednost nepremičnine je znašala okoli 44 % celotnega premoženja. Varčevanje in depoziti so predstavljali 16 % premoženja, vrednost avtomobilov pa skoraj 6,5 % celotnega premoženja. Vrednostni papirji, kamor štejemo delnice, obveznice in vzajemne sklade, so predstavljali skoraj 16 % premoženja. Ljudje so se v večini odločali o svojem premoženju med dvema kategorijama, to sta nepremičnina in varčevanje (Eller & Frazer, 1993).

V Tabeli 7 je prikazano premoženje za 13 evropskih držav na podlagi 2. vala SHARE anket. Premoženje je izraženo v EUR in preračunano po pariteti kupne moči, podane pa so mediane. Na vrhu najdemo Francijo, Belgijo in Švico, pri repu pa sta Poljska in Češka.

Tabela 7: Premožensko stanje prebivalstva izbranih evropskih držav v obdobju 2008/2009

Država	Premoženje (v EUR)	
	Neto premoženje	Finančno premoženje
Francija	325.397	36.672
Švica	305.083	99.882
Belgija	304.183	54.116
Španija	302.695	6.872
Nizozemska	222.288	39.273
Nemčija	221.174	36.426
Grčija	216.650	2.917
Danska	216.381	69.687
Italija	212.103	8.169
Švedska	206.176	57.980
Avstrija	180.990	17.698
Češka	107.005	8.218
Poljska	58.597	1.946
Povprečje	217.488	25.672

Vir: R. Alessie, V. Angelini & P. Santen, Pension wealth and household savings in Europe: Evidence from SHARELIFE, 2013.

Chang (1994, str. 51) je odkril pozitivno povezavo med prihodki prebivalcev in varčevanjem. To pomeni, da večje kot je premoženje, večje bo varčevanje in obratno.

Zanimive so raziskave iz ZDA o razlikah v premoženju med posameznimi rasami. Wolff (1996) je odkril razlike v premoženju med belimi in nebelimi prebivalci. Nebeli prebivalci so imeli ob merjenju povprečno premoženje v vrednosti 83.555 \$, medtem ko so imeli beli prebivalci povprečno vrednost premoženja 265.105 \$. Prav tako sta razliko med nebelimi in belimi potrdila Blau in Graham (1990, str. 11).

1.2 Varčevanje starejšega prebivalstva

Varčevanje lahko povežemo s skrbjo za prihodnost. Pri varčevanju gre za odpovedovanje porabi denarnih sredstev v danem trenutku. V bančnem okolju opredeljujejo varčevanje kot porabo v kasnejšem obdobju, kjer znesek, ki ga želimo prihraniti, donosno in varno naložimo v različne instrumente, odvisno od naše pripravljenosti na tveganje in želje po donosnosti (Bančna ponudba varčevanj, 2014).

Sodobne teorije varčevanje opredeljujejo kot izvedeno kategorijo med dohodkom in potrošnjo. Varčevanje oziroma prihranke lahko opazujemo z različnih vidikov, ki so: posameznik, gospodinjstvo, sektor podjetij, narodno gospodarstvo, svetovno gospodarstvo (Drenovec, 2000, str. 31).

Varčevanje starejših je odvisno od tega, ali:

- morajo sami varčevati za svojo starost,
- za njih v starosti poskrbi država,
- si ljudje pomagajo in se financirajo znotraj družine – predvsem v manj razvitih državah (delovno aktivni skrbijo za ostarele znotraj družine).

Motivi za varčevanje, kot jih je opredelil Keynes (1987, str. 76), so:

- oblikovanje rezerve za nepričakovane primere (npr. bolezen),
- zagotavljanje sredstev za šolanje otrok,
- zagotavljanje sredstev za starost,
- pridobivanje obresti,
- ustvarjanje možnosti za postopno povečanje porabe oz. zagotavljanje višje življenjske ravni v prihodnosti,
- doseganje občutka neodvisnosti in varnosti,
- zagotavljanje kapitala za uresničitev poslovnih, špekulativnih in drugih načrtov ter
- zapuščanje imetja naslednikom.

Ostali motivi za varčevanje so še uživanje obresti in povečevanje vrednosti, zagotavljanje boljšega standarda v prihodnosti, doseganje občutka varnosti in neodvisnosti, varna prihodnost, imeti trajno premoženje (npr. hišo), zadovoljitev posebnih želja in potreb (npr. nakup avtomobila), zavarovanje (življenjsko, zdravstveno), pretirana varčnost (skopost), presežek dohodkov nad izdatki (Bančna ponudba varčevanj, 2014).

Na narodnogospodarsko varčevanje imajo močan vpliv gospodarska aktivnost, stanje javnih financ, rast posojil, zadolženost zasebnega sektorja in demografske razmere oziroma pričakovane demografske spremembe. Raven gospodarske aktivnosti naj bi vzpodbujala varčevanje zaradi povečanja razpoložljivega dohodka (Delakorda, 2011, str. 17).

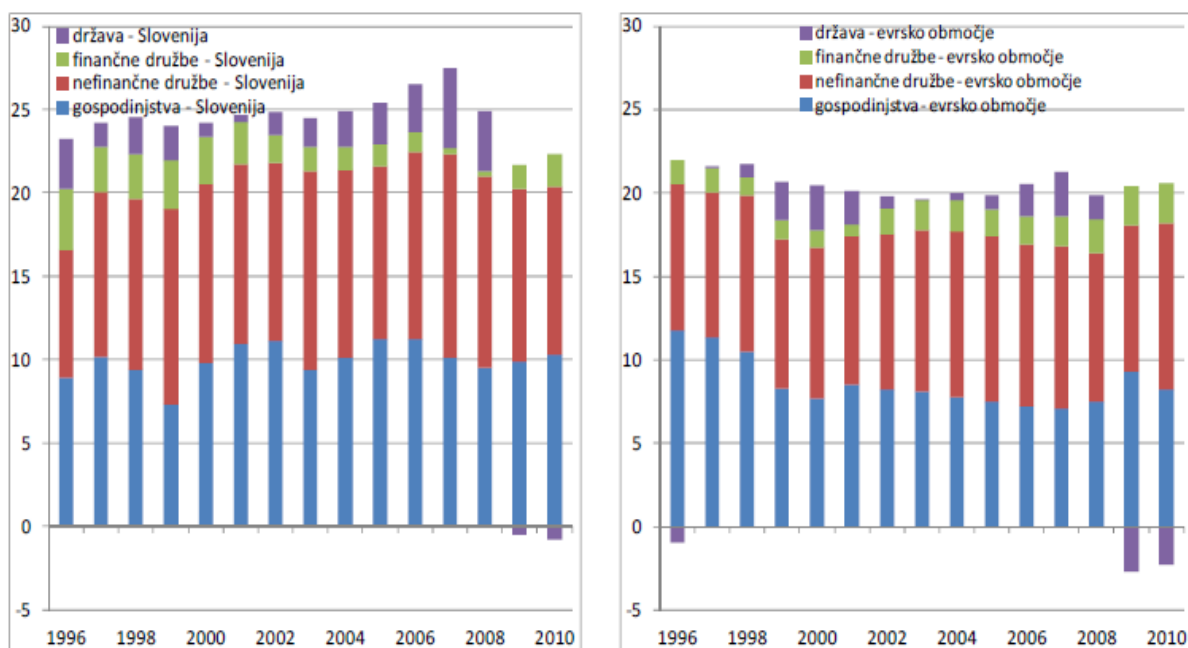
Na povečanje varčevanja vpliva prevladujoči institucionalni okvir. Pomembno je kasnejše upokojevanje in podaljševanje življenja, kar vodi do povečanja varčevanja. Prav tako je pomemben tudi socialni varnostni sistem v poznejših letih, kajti če ga ni oziroma je

neustrezen, bodo ljudje varčevali za potrošnjo v kasnejših letih, za zapuščino in za sposobnost financiranja ostalih nenačrtovanih dogodkov. Demografska dividenda je lahko takrat tudi posledica naložb v sredstva, kot so osebna varčevanja, stanovanja in naložbene pokojnine. Delovno sposobni ljudje prispevajo k akumulaciji kapitala. V nekaterih državah se poraba starejših financira znotraj družine ali javnih finančnih programov. Ko ta možnost obstaja, se spodbuda za akumulacijo kapitala zmanjša ali celo izgine (Prskawetz & Sambt, 2014, str. 965).

Slovenija in Nemčija sta državi z največjim upadom razmerja ekonomske vzdrževanosti, ki kaže razmerje med številom oseb v delovni starosti in vsemi prebivalci. Ti rezultati so posledica manjšega števila delovne sile in povečevanja števila starejših. Hitro povečevanje dolgoživosti je lahko vzpodbuda za ljudi, da več varčujejo, saj bodo v upokojitvi daljši čas. Podaljšanje življenjske dobe in zvišanje upokojitvenega trajanja tako lahko privedeta do povišanja starostnega profila bogastva (Prskawetz & Sambt, 2014, str. 967). Vendar pa je ta vpliv pomemben samo v državah, kjer si starejši prebivalci v pomembnem delu sami financirajo svojo potrošnjo skozi varčevanje v nižjih starostih. Izmed proučevanih držav se je ta učinek v simulacijah izkazal kot pomemben samo v Veliki Britaniji, Nemčiji in Španiji, ne pa tudi v Sloveniji.

Rezultati kažejo, da stanovanjsko premoženje ne vpliva na odločitev za upokojitev, medtem ko finančna sredstva vplivajo na upokojitev, toda ne v pretiranem obsegu. Opazimo lahko tudi, da ljudje, ki se bližajo upokojitvi in imajo visok dohodek iz zaposlitve, raje ostanejo zaposleni in se upokojijo kasneje, saj imajo tako bistveno večji dohodek, kot če bi se upokojili (Bender, Mavromaras, Theodossiou & Wei, 2014, str. 7).

Slika 5: Varčevanje po sektorjih v Sloveniji in v evrskem območju (v % BDP), 1996-2010

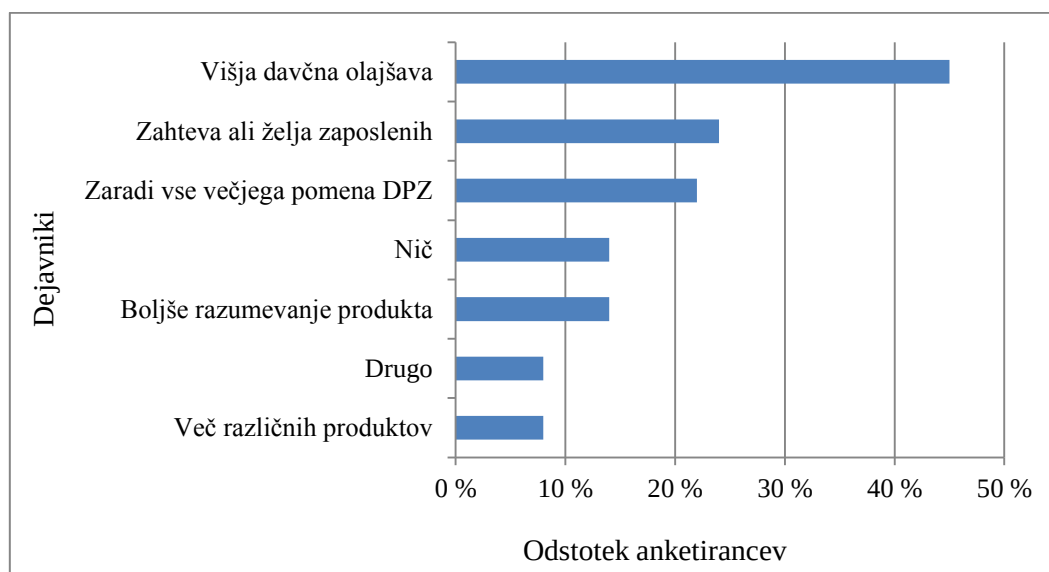
Vir: A. Delakorda, *Varčevanje in investicije pred krizo in v krizi – prikazi in analize*, 2011.

Na Sliki 5 lahko vidimo, da je tako v Sloveniji kot v evrskem območju pomembno tudi varčevanje gospodinjestev. Varčevanje gospodinjestev znaša okoli 10 % BDP.

Raziskava »Odnos podjetij do starejših zaposlenih, pokojninskega sistema in varčevanja za starost«, ki sta jo pripravila Kapitalska družba in Inštitut za management in organizacijo Ekonomske fakultete v Ljubljani, kaže, da se slovenska podjetja starejših zaposlenih izogibajo. Zasledimo lahko, da kar 71 % podjetij, ki so sodelovala v raziskavi, ne namerava zadržati starejših zaposlenih in tudi nimajo pripravljenih nikakršnih programov za starostnike. V mnogih razvitih državah pa delodajalci razmišljajo o izzivih, ki jih podjetjem prinaša staranje prebivalstva. Iščejo in razvijajo raznorazne programe, ki bi jim pomagali pri obvladovanju možnih posledic, ki jih prinašajo trendi staranja delovne sile (pomanjkanje delovne sile, težave z zadrževanjem znanja znotraj organizacij, povišanje stroškov v zvezi z zaposlovanjem, določene organizacijske prilagoditve delovnih shem, prilagoditve delovnih mest po meri starejših ipd.). Čeprav delodajalci v Sloveniji niso ravno aktivni pri razvijanju takih shem, je vzpodbudno, da se naši delodajalci zavedajo svoje vloge in odgovornosti, ki jo imajo pri pripravi pokojninskih načrtov, pri obveščanju zaposlenih o pomenu varčevanja za starost in pri pripravi zaposlenih na (aktivno) starost (Brenčič, 2014, str. 1).

Premoženje je sestavljeno iz različnih oblik, med drugim pa je premoženje lahko tudi v obliki pokojninskega zavarovanja. Med razlogi za sklenitev dodatnega pokojninskega zavarovanja so bili s strani delodajalcev največkrat omenjeni socialni razlogi in davčne olajšave (Brenčič, 2014, str. 2). Omenjena raziskava kaže, da v Sloveniji pri tistih, ki imajo sklenjeno dodatno pokojninsko zavarovanje, 70 % premije plačuje podjetje, preostali del pa plačujejo zaposleni sami. Podjetja, ki še nimajo sklenjenega dodatnega pokojninskega zavarovanja, so med dejavnike, zakaj bi se za to odločila, navedla kot glavne razloge dejavnike, ki jih lahko vidimo na Sliki 6.

Slika 6: Dejavniki, ki bi vplivali na sklenitev dodatnega pokojninskega zavarovanja

Vir: Š. Brenčič, *Staranje prebivalstva in varčevanje za starost*, 2014.

V Sliki 6 ugotovimo, da bi okoli 45 % anketiranih podjetij, ki še nimajo sklenjenega dodatnega pokojninskega zavarovanja, sklenilo dodatno pokojninski zavarovanje, zaradi višje davčne olajšave. Skoraj četrtina pa bi jih sklenila dodatno pokojninsko zavarovanje na zahtevo ali željo zaposlenih.

Na socialni položaj posameznikov in družin v Sloveniji vplivajo tudi ukrepi različnih politik. Poleg ukrepov na področju socialnega varstva imajo močan vpliv tudi politika zaposlovanja, politika upokojevanja, družinska politika, politika zdravstvenega zavarovanja, izobraževalna politika, stanovanjska politika in politika na področju varstva invalidov. Za uspešno delovanje bo treba zagotoviti sodelovanje med resorji, ki omenjene politike vodijo. Leta 2013 je začel veljati nov zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, katerega namen je zagotoviti srednjeročno vzdržnost javnih financ. Ta zakon je tudi zaustavil zniževanje pokojnin in tako omogoča dostojne in primerne pokojnine (Rezolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2012, 2014).

V Tabeli 8 lahko vidimo primerjavo naložbenih možnosti med nekaterimi naložbenimi oblikami. Pri naložbah je tveganje vedno prisotno, lahko pa ga razpršimo. Če smo tveganju nenaklonjeni so bolj primerne naložbe, ki zagotavljajo jamstvo, so pa donosi praviloma manjši.

Tabela 8: Primerjava naložbenih možnosti

Naložba	Likvidnost	Preglednost	Donosnost	Nihanje	Jamstvo	Stroški	Zahtevnost
Vzajemni skladi	Da	Da	Nizka do visoka	Nizko do visoko	Ne	Srednji	Ne
Rentno varčevanje	Ne	Ne	Nizka	Nizko	Da, glavnica	Nizki	Ne
Naložbeno življenjsko zavarovanje	Ne	Ne	Nizka do visoka	Nizko do visoko	Različno	Visoki	Ne
Nepremičnine	Ne	Ne	Nizka do visoka	Nizko do visoko	Ne	Visoki	Da
Samostojno trgovanje na borzi – delnice	Niha	Da	Nizka do visoka	Visoko	Ne	Nizki	Da

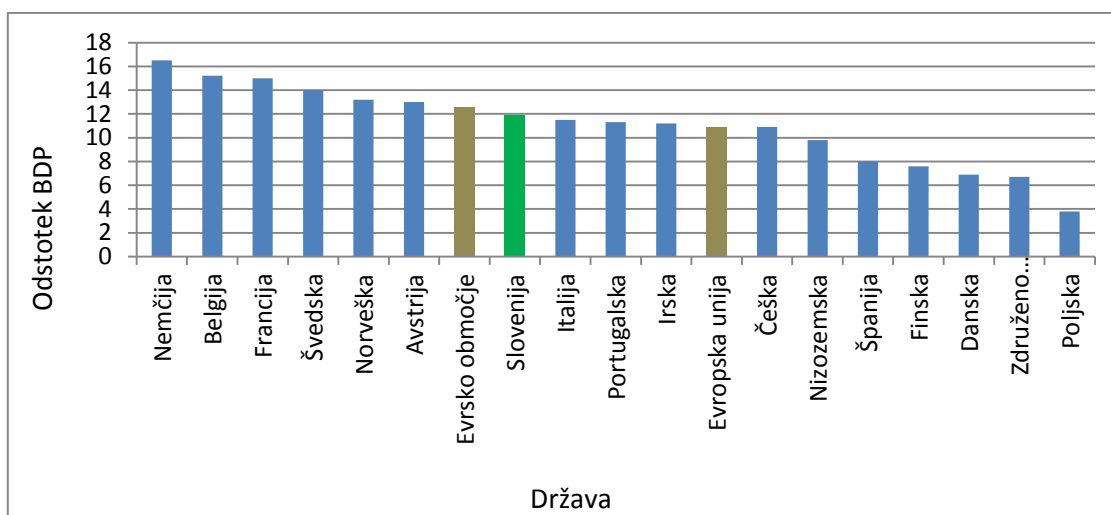
Vir: B. Puntnar, Finančna svoboda v pokoju, 2007.

Bruto varčevanje se je v tretji četrtini leta 2013 povečalo, kar je pozitivno vplivalo na stopnjo bruto varčevanja. Stopnja bruto varčevanja je v tretjem četrtletju 2013 znašala 12,4 % in je bila tako za eno odstotno točko višja kot v istem četrtletju leta 2012. Varčevanje se je povečalo kljub manjšemu razpoložljivemu dohodku gospodinjstev v primerjavi z istim obdobjem leta 2012. Rezultati tako povejo, da gospodinjstva običajno privarčevanega dela ne namenijo v celoti za svoje investicije (SURS, 2014c).

Leta 2006 smo imeli v Sloveniji najvišjo stopnjo varčevanja gospodinjstev, ko je ta znašala 16,8 %, povprečje v celotni Evropski uniji je bilo 11 %, v celotnem evrskem območju pa 13,7 %. Z letom 2007 in začetkom gospodarske krize je ta stopnja začela padati in tako v letu 2012 znašala 11,9 %. Kljub močno zmanjšani stopnji varčevanja je ta še vedno eno odstotno točko višja od povprečja Evropske unije, v primerjavi z evrskim območjem pa je za 0,7 odstotne točke nižja (SURS, 2012).

V Sliki 7 lahko vidimo bruto stopnje varčevanja gospodinjstev v odstotkih BDP v izbranih evropskih državah. V vrhu najdemo Nemčijo z nekaj več kot 16 % deležem v BDP, na repu pa Poljsko z nekaj manj kot 4 % deležem v BDP. Slovenija je z skoraj 12 % deležem v BDP v povprečju Evropske unije.

Slika 7: Bruto stopnja varčevanja gospodinjstev v evropskih državah (v % BDP), 2012

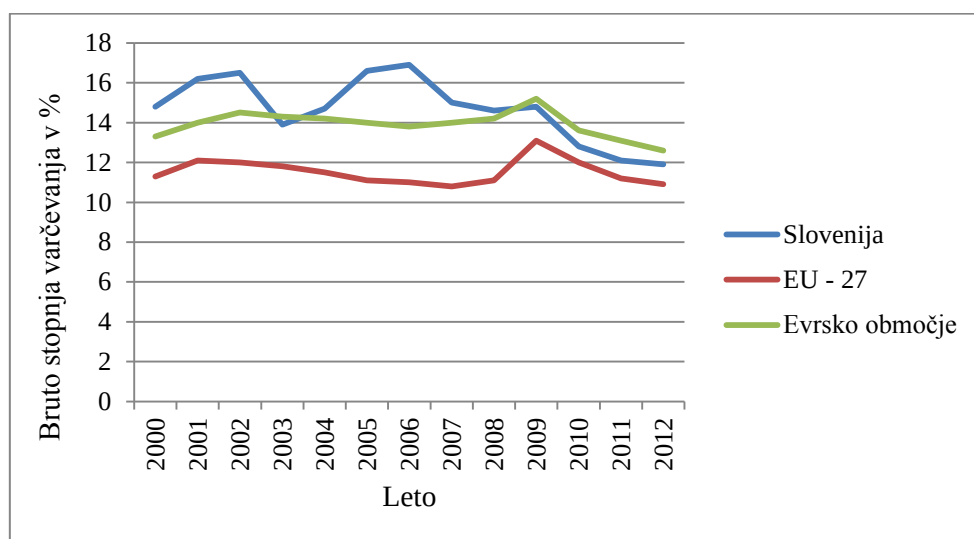
Vir: SURS, Varčevanje v Sloveniji, 2012.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS, 2012) lahko ugotovimo, da se gospodinjstva v Sloveniji še vedno največkrat odločajo za tradicionalno varčevanje v bankah. Konec leta 2012 so imela gospodinjstva največ finančnih sredstev v obliki vlog pri bankah, in sicer 41 %. Delež finančnih sredstev v obliki gotovine je znašal 10,8 %. Pomembna oblika, v katerih imajo finančna sredstva slovenska gospodinjstva, so tudi delnice in drugi vrednostni papirji. Konec leta 2012 je ta delež znašal 28 %.

Med finančnimi obveznostmi slovenskih gospodinjstev pa prevladujejo posojila, ki so znašala 88 % vseh finančnih obveznosti gospodinjstev. Vrednost posojil je znašala 10,6 milijarde EUR, med posojili pa prevladujejo stanovanjska posojila.

Slika 8 prikazuje bruto stopnjo varčevanja gospodinjstev v Evropski Uniji v odstotkih BDP, v obdobju od leta 2000 do leta 2012. Od leta 2010 se bruto stopnja varčevanja gospodinjstev v Sloveniji giblje enakomerno kot stopnja varčevanja gospodinjstev v Evropski uniji in v evrskem območju.

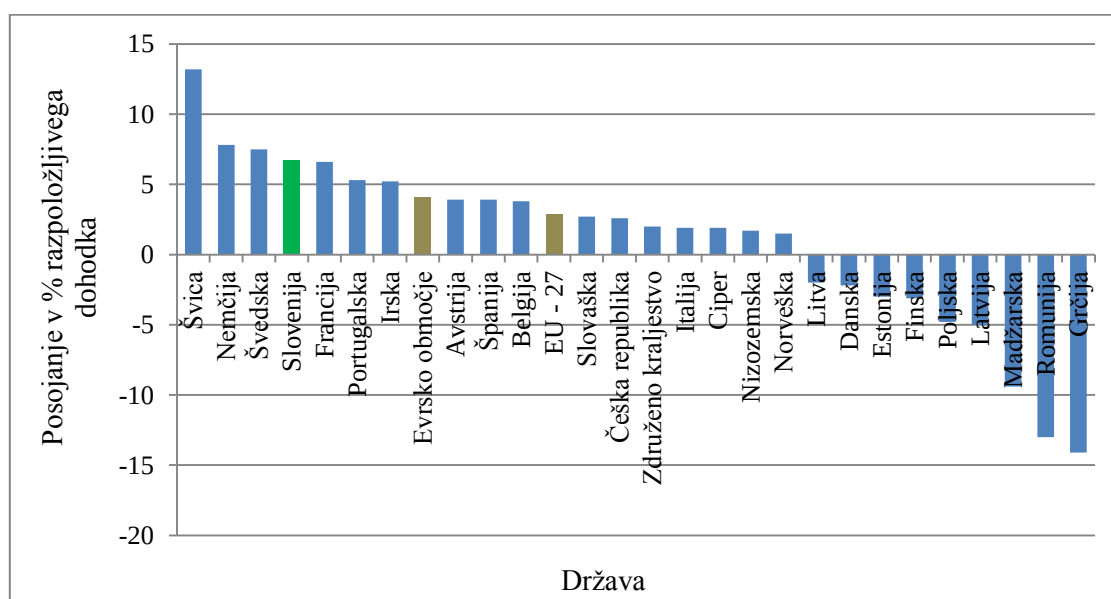
Slika 8: Bruto stopnja varčevanja gospodinjstev v EU v odstotkih BDP, 2000–2012

Vir: SURS, Varčevanje v Sloveniji, 2012.

Na zmanjšanje potrošnje gospodinjstev in njihovo varčevanje vplivajo slabe gospodarske razmere, ki se kažejo v visoki brezposelnosti in zmanjšanju kupne moči. Bančne vloge gospodinjstev se od konca leta 2012 povečujejo, potrošnika posojila se znižujejo, stanovanjska posojila pa stagnirajo. Letni razpoložljiv dohodek gospodinjstev se je leta 2012 zmanjšal za 1,7 %. Zmanjšanje razpoložljivega dohodka gospodinjstev je rezultat naraščajoče brezposelnosti ter varčevalnih ukrepov vlade, ki se odražajo v zniževanju mase plač in manjšem obsegu socialnih pomoči. Gospodinjstva so leta 2012 zaradi manjšega razpoložljivega dohodka zmanjšala tudi končno potrošnjo za okoli 1 %, za 11 % pa so zmanjšala tudi obseg privarčevanih sredstev (Banka Slovenije, 2013b, str. 8).

Slika 9: Delež posojanja v odstotku razpoložljivega dohodka gospodinjstev v evropskih državah, 2011

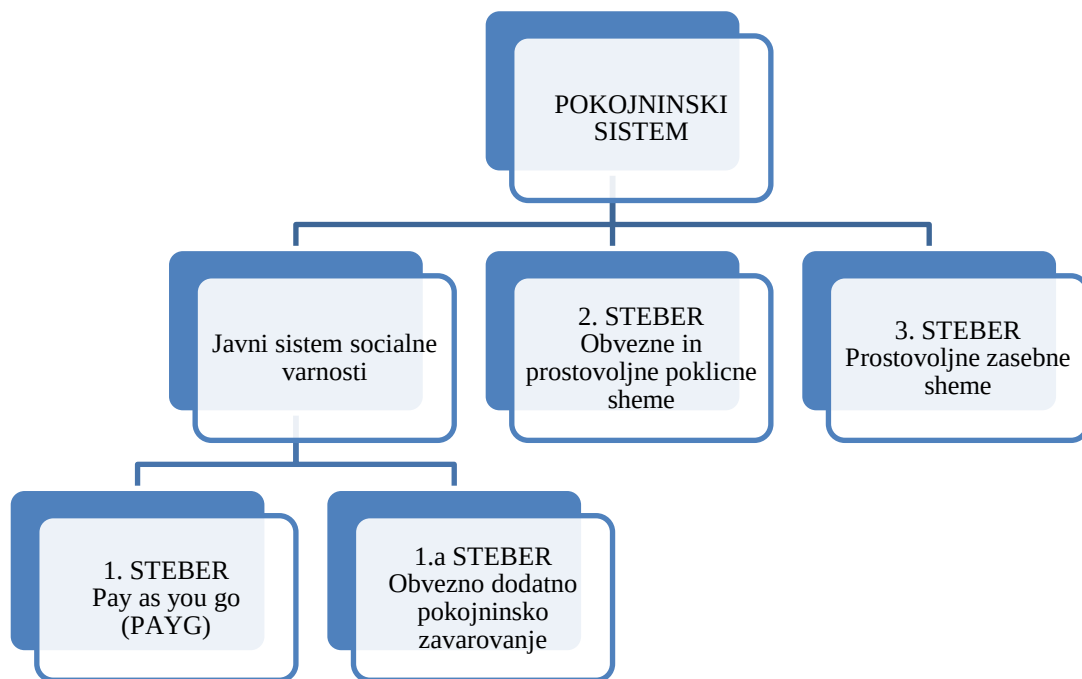
Vir: SURS, Varčevanje v Sloveniji, 2012.

1.3 Pokojninski zakon

Premoženje prebivalstva je v bistveni meri odvisno od načina financiranja pokojnin. V primeru, da si morajo posamezniki sami financirati potrošnjo po tem ko se upokojijo, bodo v zgodnejših letih varčevali več kot bi sicer, v nasprotnem primeru jim tekom delovno aktivne dobe za potrošnjo po upokojitvi ni potrebno varčevati, saj za to poskrbi država v obliki javnofinančnega financiranja pokojnin.

Pokojninski sistemi so lahko organizirani v obliki treh stebrov, kot je prikazano na Sliki 10. Vključenost pokojninskih shem v javnem sektorju predstavljajo javni sistemi socialne varnosti, ki jih sestavljata stebra 1 in 1a. Steber 1 ima redistributiven element, kjer lahko osebe, ki prejemajo nižjo pokojnino, pridobijo dodatne ugodnosti. Pokojninski sistemi znotraj 1. stebra temeljijo na sistemu PAYG (angl. *Pay As You Go*), kjer so davki in pokojninski prispevki uporabljeni za plačevanje tekočih pokojnin. V Sliki 10 je shematičen prikaz tri-stebrega pokojninskega sistema z obveznim in prostovoljnim pokojninskim zavarovanjem.

Slika 10: Klasifikacija pokojninskega sistema

Vir: Evropska komisija, Pension systems in the EU – contingent liabilities and assets in the public and private sector, 2011.

Pokojninski sistem v Sloveniji ureja Zakon za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljevanju ZPIZ). Zakon je bil sprejet leta 1999, leta 2005 so ga dopolnili in popravili ter ga nato v letu 2012 še enkrat spremenili. Zakon, sprejet v letu 2012, je popravljena verzija prejšnjih zakonov in se imenuje ZPIZ-2. Velja od 1. 1. 2013. V prenovljenemu zakonu so zaostreni pogoji za pridobitev starostne pokojnine, saj se bo po poteku predhodnih obdobj (za

moške leta 2018 in za ženske leta 2019) starostna meja za upokojitev dvignila na 60 let starosti ob 40-letni delovni dobi. Podaljšalo se je tudi obdobje za izračun pokojninske osnove z 18 na 24 zaporednih, za zavarovanca najugodnejših let. Novi zakon je odpravil dve slabosti prejšnjega zakona, in sicer enotno naložbeno politiko za zavarovance vseh starosti in možnost dviga privarčevanih sredstev po preteku 10-letnega obdobja. ZPIZ-2 pa omogoča izvajalcem tudi vlaganje v nepremičnine (Banka Slovenije, 2013).

V Sloveniji imamo pokojninski sistem zastavljen kot PAYG, ki temelji na implicitni medgeneracijski pogodbi. Plačani prispevki za pokojninsko zavarovanje se tekoče porabljajo za izplačevanje pokojnin upokojencev. To je način javnega pokojninskega zavarovanja, ki je obvezen za vse delovno aktivne prebivalce. O implicitni medgeneracijski pogodbi govorimo, ker se dohodki prerazporejajo od delovno aktivnih prebivalcev k upokojenim prebivalcem.

Tabela 9: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva, 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Število zavarovancev	512.343	532.716	539.650	537.101	507.554
Vzajemni pokojninski skladi (v %)	46,6	46,3	46,9	47,8	49,5
Zavarovalnice (v %)	24,1	24,6	23,6	23,6	23,1
Pokojninske družbe (v %)	29,3	29,1	29,5	28,6	27,4
Zbrana premija (v mio EUR)	243	231	233	228	242
Vzajemni pokojninski skladi (v %)	42,6	45,9	45,6	46,0	46,9
Zavarovalnice (v %)	23,7	21,4	21,2	20,3	20,9
Pokojninske družbe (v %)	33,7	32,7	33,2	33,7	32,2
Sredstva (v mio EUR)	1.212	1.528	1.794	1.846	1.801
Vzajemni pokojninski skladi (v %)	39,9	42,4	42,5	44,2	46,6
Zavarovalnice (v %)	22,1	21,5	21,3	21,3	22,0
Pokojninske družbe (v %)	38,0	36,1	36,2	34,5	31,4

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2013.

Iz Tabele 9 lahko ugotovimo, da ima skoraj polovica zavarovancev, prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v vzajemnih pokojninskih skladih, okoli 27 % zavarovancev v pokojninskih družbah in okoli 23 % zavarovancev v zavarovalnicah. Zbrana zavarovalna premija za dodatno pokojninsko zavarovanje je leta 2012 znašala skupno 242 milijonov EUR, od tega skoraj 47 % v vzajemnih pokojninskih skladih, okoli 32 % v pokojninskih družbah in skoraj 21 % v zavarovalnicah.

Zavarovalnice in pokojninski skladi predstavljajo (Banka Slovenije, 2014b):

- zavarovalnice in pozavarovalnice,
- vzajemne pokojninske sklade,
- pokojninske družbe.

Skladi socialne varnosti so (Banka Slovenije, 2014b):

- Zavod za zdravstveno zavarovanje (ZZZS),
- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ),
- Kapitalska družba invalidskega in pokojninskega zavarovanja (KAD).

Pokojninski jamstveni sklad zavaruje upravičence v primeru neplačil pokroviteljev. V zameno za to zaščito jamstveni sklad prejme provizijo. Mnoge države imajo takšne sheme za pokojninsko garancijo (Broeders, Chen & Koos, 2014).

Svetovna banka je v poročilu iz leta 1994 predlagala pristop do starostne pokojnine, ki bi zajemal tri stebre. Prvi steber bi bil osnovna pokojnina, kjer je poudarek na boju proti revščini, saj zagotavlja minimalni dohodek v starosti. Drugi steber predstavljajo obvezni prispevki iz plač, gre za obvezen oziroma prisiljen varčevalni steber. Tretji steber pa bi bil prostovoljno varčevanje, namenjen ljudem, ki bi želeli še dodatno privarčevati za starost (Willmore, 2007, str. 24).

Tak predlagani pokojninski sistem naj bi vseboval dva tira financiranja. Na prvem tiru najdemo prerazdelitvene pokojnine, ki zagotavljajo nek varen dohodek. Tu najdemo socialno pomoč, ločeno usmerjene pokojninske dohodke, osnovne pokojninske sisteme in minimalne pokojnine. Vse naštetu zagotavlja javni sektor in je obvezno (OECD, 2006, str. 22).

Na drugem tiru je obvezno pokojninsko zavarovanje, ki zagotavlja, da imajo ljudje višje pokojnine oziroma da te niso krepko manjše od plač, kajti minimalne pokojnine, ki bi jih sicer dobili od države, omogočajo le osnovno preživetje in pahnejo ljudi v revščino (OECD, 2006, str. 24).

V zadnjih desetletjih so mnoge evropske vlade korenito spremenile pokojninske sisteme in izvedle reforme z namenom zagotavljanja vzdržnosti. Glavni namen sprememb je bil zmanjšanje vpliva na prihodnjo porabo. Kot pa se je pokazalo v praksi, imajo te reforme lahko škodljive posledice na bodoče pokojnine, zlasti ko zadenejo ljudi, ki so bolj občutljivi na reze v pokojninah (Grech, 2014, str. 2). Pokojninski sistemi nudijo različne rezultate, izražene v višini pokojnin, ki so odvisne od prihodkov za predčasno upokožitev in plačanih prispevkov (Grech, 2014, str. 4).

Starost za upokožitev ima lahko velik vpliv na premoženje prebivalcev, še posebno v državah, kjer je odstotek pokojnine glede na neto plačo zelo majhen. V nadaljevanju sledi kratek opis sprememb v pokojninskih sistemih po izbranih državah, v večini pa gre za povečevanje starosti za upokoževanje, kar se lahko v prihodnosti odrazi v višjem premoženjskem stanju prebivalcev kot bi se v primeru takojšnje upokožitve.

V Avstriji se bo predčasno upokojevanje odpravilo do leta 2017. Upokojitvena starost za ženske se bo med leti 2019 in 2034 postopoma povečevala, tako da bo enaka moški upokojitveni starosti, ki znaša 65 let. Uvedli bodo tudi bonuse za kasnejše upokojevanje (Evropska komisija, 2011, str. 19).

V Belgiji od leta 2006 velja zakon, imenovan Solidarnostni pakt med generacijami. S tem zakonom se je stopnja udeležbe na trgu dela povečala z odložitvijo zakonske starosti za predčasno upokojevanje z 58 let na 60 let. Ljudje, ki so po 62. letu starosti še vedno zaposleni, dobijo določeno nagrado (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Na Češkem se je leta 2004 upokojitvena starost postopoma poviševala z namenom, da bi dosegli upokojitveno starost za moške pri 65. letih in upokojitveno starost za ženske od 62. do 65. leta, odvisno od števila otrok. Za tiste, ki bi se upokojili kasneje, jamčijo bonus za vsakih dopoljenih 90 koledarskih dni zaposlitve, medtem ko je predčasna upokojitev kaznovana z določenimi penali (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Danska je leta 2006 uvedla paket reform, imenovanih Sporazum o sistemu socialnega varstva (angl. *Welfare Agreement*). S temi reformami se bo upokojitvena starost povišala s 65 let na 67 let med leti 2024 in 2027. Prav tako se bo med leti 2019 in 2022 povišala meja za predčasno upokojitev s 60 let na 62 let (Evropska komisija, 2011, str. 19). Glavni vir pokojninskih prihrankov na Danskem prihaja iz obveznega pokojninskega zavarovanja. Obvezno pokojninsko zavarovanje se je od začetka v 90. letih večkrat povečalo, višina pa je odvisna od poklica in delovnega mesta (Arnberg & Barslund, 2014, str. 4).

V Nemčiji je bilo od leta 1990 naprej izpeljanih veliko reform pokojninskega sistema. Uvedli so dodatek za odložene upokojitve, nadaljnji razvoj drugega in tretjega stebra pokojninskih sistemov, t. i. »Riester« pokojnine s subvencioniranjem prispevkov. Plačevanje obveznih (državnih) pokojnin je povezano s formulo, ki upošteva razmerje med zaposlenimi in številom upokojencev. Upokojitvena starost se bo odlašala dva meseca na leto med leti 2012 in 2024, dokler ne pridejo do starosti 67 let (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Tudi v Estoniji se je povečala meja starosti za upokojitev žensk v sistemu PAYG. Ta bo do leta 2016 znašala 63 let. Ustanovili so obvezno zavarovanje v drugem stebru in prostovoljno zavarovanje kot tretji steber pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Španija je leta 2002 ukinila obvezno starostno omejitev za upokojitev v zasebnem sektorju. Uvedli pa so vzpodbude za ljudi, ki delajo tudi po 65. letu starosti (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Francija svoje prebivalce nagradi, če odložijo upokojitev in ostanejo delovno aktivni, ko že izpolnijo pogoje za upokojitev. Bonus znaša 3 % za vsako leto zaposlitve nad zakonsko določeno upokojitveno starostjo. Število delovnih let za doseganje pravice do upokojitve so

povečali že leta 2004, kar je bila posledica podaljševanja življenjske dobe (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Italija je z letom 2008 povišala najnižje pokojnine posameznikom, ki so stari nad 64 let in prejemajo nizko pokojnino. Povečanje poteka v enkratnem letnem znesku v višini 420 EUR. Z letom 2013 so starostno mejo upokojitve za ljudi s 35 leti delovne dobe postavili na 62 let, za samozaposlene pa na 63 let (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Latvija je vzpostavila tristebni pokojninski sistem, ki vključuje prispevke v sistemu PAYG. Leta 2003 je upokojitvena starost za moške znašala 62 let, za ženske pa 62 let in pol (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Litva je leta 2006 dvignila starostno mejo za upokojitev žensk na 60 let. Za moške je bila ta meja povišana na 62 let in pol že leta 2003 (Evropska komisija, 2011, str. 19).

Madžarski parlament je med leti 2006 in 2007 zmanjšal zgodnje upokojevanje s treh let pred upokojitvijo na dve leti, od leta 2013 naprej pa naj bi ukinili zgodnje upokojevanje. Nov pokojninski sistem je bil uveden z namenom zmanjšanja nadomestitvene stopnje, prav tako pa so bili nekateri ukrepi vpeljeni za zmanjšanje brezposelnosti med ljudmi z omejeno delovno sposobnostjo (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Na Malti bodo starostno mejo za upokojitev dvignili s 60 let za ženske in 61 let za moške na 65 let za oba spola do leta 2026. Za polno upravičenost do prejemanja pokojnine so dvignili delovno dobo s 30 let na 40 let, kar pomeni tudi deset dodatnih let plačevanja prispevkov (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Poljska ima obvezne prispevke za sistem PAYG z nacionalnimi transferji. Uporabljajo tudi tristebni pokojninski sistem, kjer so ukinili predčasno upokojevanje za tiste, ki so rojeni po letu 1948 (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Od leta 2007 imajo Portugalci možnost, da odložijo svojo upokojitev. Uvedena je bila nacionalna strategija za spodbujanje aktivnega staranja prebivalstva, ki si prizadeva, da bi starejši delavci čim dlje ostali na trgu delovne sile (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Na Slovaškem so sprejeli reforme, ki so dvignile upokojitveno starost za moške s 60 let na 62 let do leta 2007, za ženske pa se bo upokojitvena starost dvignila na 62 let do leta 2016. V primeru zgodnjega upokojevanja se posamezniku zniža pokojninski prejemek za 6 %, medtem ko se posamezniku, ki odloži svojo upokojitev, prizna bonus v višini 6 % (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Na Finskem imajo že od leta 2005 fleksibilno starostno mejo za upokojitev, ki se giblje od 63 do 68 let. Posameznik, ki dela tudi po 63. letu starosti, pa je deležen tudi bonusa (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Na Švedskem so že leta 1999 izvedli pokojninsko reformo. Posameznik si lahko pokojnino znatno poveča, če odloži upokojitev do 67. leta, namesto upokojitve pri 61. letu. Državljanje se letno tudi obvešča s finančnim poročilom o stroških in koristih upokojitve (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Upokojitvena starost bo v Združenem kraljestvu povišana s 60 let na 65 let tako za moške kot za ženske, in sicer v obdobju od 2010 do 2020. Nadaljnje zvišanje upokojitvene starosti s 65 let na 68 let pa bo potekalo v obdobju leta 2024 do 2046 (Evropska komisija, 2011, str. 20).

Tabela 10: Minimalna mesečna državna pokojnina za posameznika v EUR, izračunana glede na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov med letoma 2006 in 2010.

Država	Minimalna mesečna pokojnina v EUR	Povprečna mesečna bruto plača v EUR	Minimalna pokojnina v % povprečne bruto plače
Belgija	885,90	3.308,33	26,8
Bolgarija	70,00	218,83	32,0
Češka	85,88	905,28	9,5
Danska	1.610,67	4.020,44	40,1
Nemčija	702,00	3.450,00	20,3
Estonija	128,39	836,17	15,4
Grčija	846,70	1.991,67	42,5
Španija	685,77	1.933,33	35,5
Francija	628,11	2.725,00	23,0
Irska	1.076,45	3.408,33	31,6
Italija	499,38	2.191,67	22,8
Ciper	348,50	1.775,85	19,6
Luksemburg	1.436,00	4.033,33	35,6
Madžarska	99,00	677,37	14,6
Malta	473,93	1.306,58	36,3
Nizozemska	1.065,96	3.625,00	29,4
Avstrija	784,00	3.233,33	24,3
Poljska	172,00	683,90	25,1
Portugalska	231,86	1.341,67	17,3
Romunija	81,00	402,07	20,2
Slovenija	178,32	1.316,67	13,5
Slovaška	/	725,00	/
Finska	558,46	3.108,33	18,0
Švedska	498,48	3.059,41	16,3
Velika Britanija	627,26	3.267,26	19,2

Vir: Evropska komisija, *Pension systems in the EU – contingent liabilities and assets in the public and private sector 2011*.

V Tabeli 10 lahko vidimo, kakšen odstotek minimalne pokojnine glede na povprečno bruto mesečno plačo zagotavljajo posamezne članice EU. Vidimo, da Danska, Grčija, Španija, Luksemburg in Malta zagotavljajo več kot tretjino povprečne bruto mesečne plače, medtem ko Češka, Madžarska in Slovenija zagotavljajo manj kot 15 %.

1.4 Jazbinškov zakon

Stanovanjski zakon iz leta 1991, poznan tudi kot Jazbinškov zakon, je slovenski zakon s področja postopkov in razmerij v večstanovanjskih hišah in stanovanjih v državni lasti. Predsedstvo Republike Slovenije ga je razglasilo 3. oktobra 1991, v uradnem listu pa je bil zapisan 11. oktobra 1991. Stanovanjski zakon je ime dobil po takratnemu predsedniku Republiškega komiteja za varstvo okolja in urejanja prostora Mihi Jazbinšku, ki je bil eden glavnih avtorjev zakona. Zakon vsebuje sistemsko urejanje področja in pogoje za privatizacijo stanovanj, ki so bila do takrat v družbeni lasti. S tem zakonom so najemniki v družbenih stanovanjih lahko pridobili lastninsko pravico nad stanovanji z odkupom stanovanj pod zelo ugodnimi pogoji. Po podatkih Stanovanjskega sklada Republike Slovenije je bilo do 1. novembra 2010 evidentiranih 160.405 kupoprodajnih pogodb, sklenjenih na osnovi določil Stanovanjskega zakona (Stanovanjski zakon, 2014).

Nakup stanovanja je za večino ljudi ena osrednjih investicij v življenju. Število ljudi v Sloveniji, ki imajo lastno stanovanje, je nesorazmerno visoko, saj so privatizacijske odločbe Stanovanjskega zakona iz leta 1991 omogočale nakup stanovanj tedanjim najemnikom pod zelo ugodnimi pogoji. Posledica tega so tudi številčne stanovanjske stavbe v etažni lastnini z velikim številom etažnih lastnikov (Juhart, 2003, str. 15). Na ta način so lastniki stanovanj postali tudi tisti, ki si tega pod običajnimi pogoji zaradi ekonomskih razlogov ne bi mogli privoščiti (Juhart, 2003, str. 16).

Zaradi dolgotrajnih postopkov denacionalizacije se stanovanja po tem zakonu in pod ugodnimi pogoji še vedno kupujejo. Na ta račun je npr. lahko kupec za dobrih sto kvadratnih metrov veliko stanovanja v centru Ljubljane odštel 1.500 evrov, kakor bi v normalnih pogojih znašala mesečna tržna najemnina. Privatizacija je po tem zakonu trajala od oktobra 1991 do oktobra 1993. Do takrat je bilo prodanih 139.087 stanovanj v družbeni lasti, na voljo pa jih je bilo kar 220.000. Kot je moč razbrati, je bila večina stanovanj prodanih, nekaj pa se jih prodaja še danes. Kot omenjeno zgoraj, je kupec še vedno upravičen do nakupa po takratnih pogojih, kar pomeni, da če kupnino poravna v enkratnem znesku, mu priznajo 60-odstotni popust na tržno vrednost stanovanja. Na ta način je bilo leta 2009 v Ljubljani prodanih okoli 150 stanovanj, leta 2008 pa okoli 100 (Jazbinškov zakon, 2014).

Po mnenju zakonodajalcev so dobre strani zakona, da je najemnikom stanovanj omogočil nakup le-teh po izredno ugodnih pogojih, graditeljem stanovanj (npr. občinski stanovanjski skladi, pokojninski skladi) pa je omogočil pridobitev svežih sredstev, s katerim bi zagnali nov cikel investiranja v stanovanjsko zgradbo. S tem so se izognili tudi prenovitvenim stroškom dotrajanih stanovanj, ki bi jih težko krili s takratnimi nizkimi najemnini. Država je tisti čas

ustvarila potrebne minimalne devizne rezerve z odkupom deviz, ki so jih prodajali imetniki za nakup stanovanj (Stanovanjski zakon, 2014).

Slaba stran zakona pa je po mnenju zakonodajalcev, da so vse organizacije/lastnice javnega stanovanjskega najemnega fonda ostale brez večine osnovnega fonda. Zbrana kupnina od prodaje je bila premajhna za obnovo tega fonda. Primanjkljaj neprofitnih najemnih stanovanj je postajal z leti vse večji. Slabša dostopnost neprofitnega fonda vpliva tudi na osamosvajanje mladih. Zakon je državljanke na nek način postavil v neenak položaj, saj je nekaterim (v tem primeru najemnikom) omogočil nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji, ostali pa te možnosti niso imeli. Najemniška stanovanja, katerih lastniki se niso odločili za nakup, so bila vrnjena denacionalizacijskim upravičencem. Ti so nato lahko dvignili višino neprofitne najemnine ali pa so želeli najemnike neprostoovoljno izseliti, ko so stanovanja potrebovali zase (Stanovanjski zakon, 2014).

Stanovanja in družinske hiše so se močno dražile v obdobju 2004–2006 glede na tržne cene nepremičnin v letu 2003, povprečno za 13,9 % letno. Povprečna stopnja rasti cen stanovanjskih nepremičnin je bila v letu 2004 skoraj 12 %, v letu 2005 skoraj 14 %, v letu 2006 pa skoraj 16 %. K skupni rasti cen so največ prispevala stanovanja, saj se je njihova tržna cena do konca leta 2006 glede na povprečje cen leta 2003 povečala za 50 %, medtem ko so se cene družinskih hiš povečale za 40 %. Leta 2006 sta se stopnji rasti stanovanj in družinskih hiš izenačili, tako da sta obe znašali okoli 16 % (Indeksi cen stanovanj, 2014).

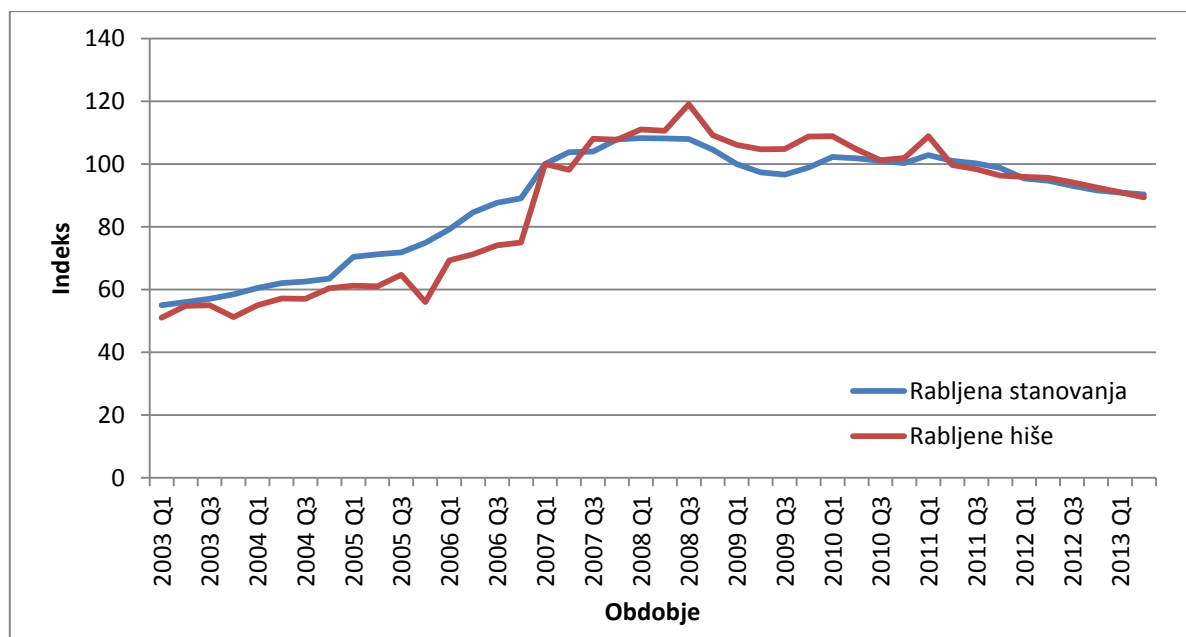
Tabela 11: Cena za kvadratni meter stanovanja in povprečna neto plača, Slovenija, 1991–2003

Leto	Cena stanovanj v EUR/m²	Povprečna neto plača v Sloveniji V EUR	Število neto plač za m² stanovanja
1991	125	43	2,91
1992	413	129	3,21
1993	647	195	3,31
1994	643	251	2,56
1995	802	297	2,69
1996	789	341	2,31
1997	858	381	2,25
1998	960	417	2,30
1999	957	456	2,10
2000	1.131	504	2,24
2001	1.169	563	2,08
2002	1.233	616	2,00
2003	1.389	664	2,06

Vir: D. Gorenčič, *Financiranje stanovanjske gradnje z vidika nacionalne stanovanjske varčevalne sheme in evropske izkušnje s pogodbenim varčevanjem*, 2005.

V Tabeli 11 vidimo, da se je število neto plač potrebnih za kvadratnih meter stanovanja, v obdobju od 1991 do 2003, zmanjšalo za skoraj eno neto plačo. V Sliki 11 lahko vidimo gibanje cen rabljenih stanovanj in hiš v obdobju 2003-2013. Opazimo lahko, da so cene do pričetka krize naraščale, nato pa so se stabilizirale in začele padati. Seriji podatkov v Tabeli 11 in Sliki 11 prikazujemo ločeno, ker seriji razpoložljivih podatkov nista povsem primerljivi.

Slika 11: Gibanje cen rabljenih stanovanj in hiš, Slovenija, 2003-2013, Q1 2007=100

Vir: B. Pavlin, *Značilnosti trga in gibanje cen stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji v obdobju 2003-2011*; EUROSTAT: *Letni indeksi cen stanovanj*, 2014.

Slovenski stanovanjski sklad je 1. januarja 2011 obsegal okoli 845.000 stanovanj. Če bi bila naseljena vsa stanovanja, bi bila v vsakem stanovanju povprečno 2,4 stanovalca. Vsako peto stanovanje je bilo nenaseljeno, zato je povprečje na stanovanje znašalo 3 osebe, kar je tudi število članov povprečne slovenske družine. Kot omenjeno že na začetku magistrskega dela, je v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami EU značilen zelo visok delež lastniških stanovanj, ki znaša kar 90 %, velika večina teh stanovanj pa je bila odkupljena po zgoraj omenjenem »Jazbinškovem zakonu«. To potrjuje tudi podatek iz popisa leta 1991, ki je bil izveden okrog pol leta pred privatizacijo, ko je bilo stanovanj v družbeni lasti 31 % (SURS, 2011).

Tabela 12: Število stanovanj, Slovenija, 1. 1. 2011

Vrsta stanovanja	Število
Naseljena stanovanja	670.127
Nenaseljena stanovanja (brez počitniških)	153.789
Počitniška stanovanja	20.740
SKUPAJ	844.656

Vir: SURS, *Ljudje, družine, stanovanja: Registrski popis 2011*, 2011.

Iz Tabele 12 lahko ugotovimo, da je bilo v začetku leta 2011 v Sloveniji skupno 844.656 stanovanj. Od tega je bilo naseljenih skoraj 80 % vseh stanovanj, 18 % je bilo nenaseljenih stanovanj, okoli 2 % pa je bilo počitniških stanovanj.

Izmed vseh stanovanj je bilo kar 53,5 % enostanovanjskih stavb, 7 % dvostanovanjskih stavb, nekaj več kot tretjina (36,4 %) je bilo tro- ali večstanovanjskih stavb in 3,1 % je bilo nestanovanjskih in drugih zgradb. Povprečna površina stanovanja je znašala 79,6 kvadratnih metrov, kar znese povprečno 27,4 kvadratnega metra površine naseljenega stanovanja na osebo (SURS, 2011).

V Sloveniji so stanovanjska posojila leta 2011 znašala 22 % razpoložljivega dohodka gospodinjstev oziroma več kot 55 % celotnega dolga slovenskih gospodinjstev do bančnega sektorja. V Sloveniji že od leta 2010 narašča delež stanovanjskih posojil, medtem ko se zmanjšuje delež potrošniških posojil, slednji pa se je zmanjšal zaradi zniževanja izdatkov za končno potrošnjo gospodinjstev in nizko zaupanje potrošnikov. Povprečna ročnost stanovanjskih posojil slovenskih gospodinjstev znaša okoli 16 let, ročnost teh posojil pa se je z letom 2012 začela zmanjševati, kar je posledica manjšega obsega odobrenih posojil in tudi manjšega povpraševanja komitentov z manjšimi finančnimi zmožnostmi (Banka Slovenije, 2013b).

2 PODATKI IN METODOLOGIJA

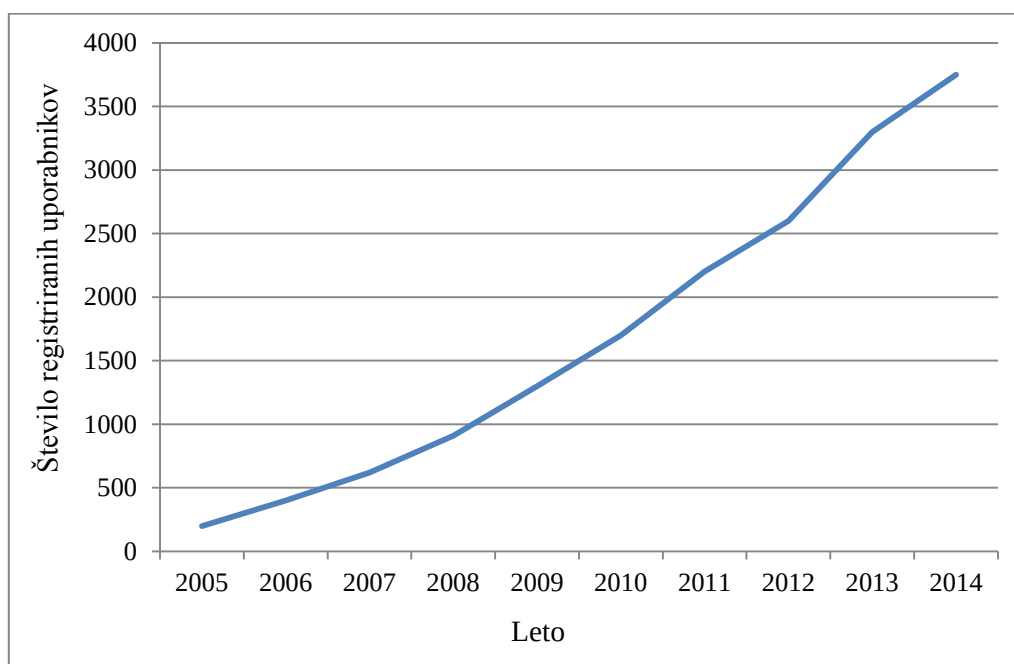
V tem delu bom predstavil podatkovno bazo SHARE. Opisal bom njen namen ter število uporabnikov skozi čas, nato pa sledi še predstavitev izvedenih anket po posameznih valovih.

2.1 Podatkovna baza SHARE

SHARE (angl. *Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe*) je raziskava o zdravju, procesu staranja in upokojevanju v Evropi. Gre za interdisciplinarno mednarodno bazo mikropodatkov o zdravju, socialnih in družinskih omrežjih ter o socio-ekonomskem položaju, ki zajema več kot 85.000 posameznikov, starejših od 50 let, ki prihajajo iz 19 evropskih držav. Usklajevalec oziroma koordinator raziskave SHARE je Axel Börsch Supan z Münchenskega centra za ekonomiko staranja na Inštitutu za socialno pravo in socialno politiko Max-Planck (SHARE, 2013).

Glavne tematike raziskave SHARE so družina, zdravje, ekonomski položaj in zaposlitveni položaj. V tematiki družina lahko opazimo, da družinske vezi ostajajo enako pomembne kot nekoč, razlike pa so predvsem v bivanjskih razmerah ter bližini in pogostosti stikov družinskih članov. Pri tematiki zdravje lahko vidimo rezultate raziskav, ki kažejo, da je življenjska doba na jugu Evrope daljša, kljub temu pa so na severu bolj zdravi in bogati ljudje. Tematika ekonomski položaj zajema podatke in rezultate o materialnem položaju ter dohodkih gospodinjstev. Zaposlitveni položaj pa zajema podatke o upokojitvah ter o socialnih politikah (SHARE, 2013).

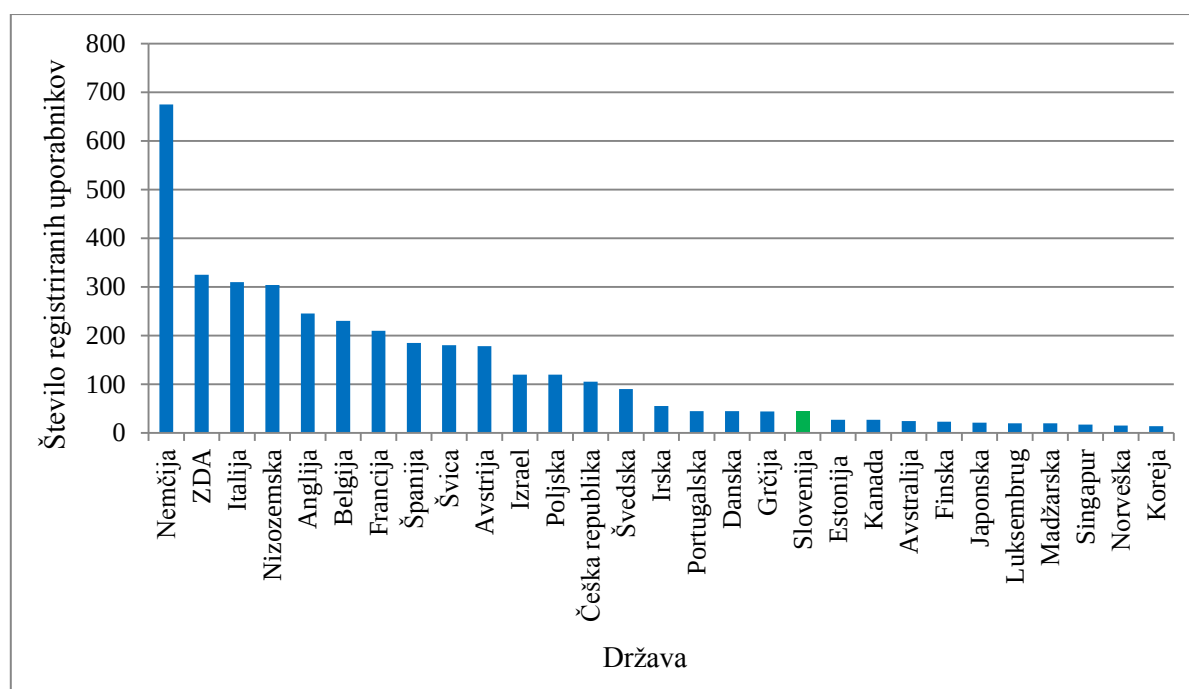
Slika 12: Uradno registrirani uporabniki SHARE podatkov skozi čas (stanje februarja 2014)

Vir: Uporabniki, 2014.

Na Sliki 12 lahko vidimo stanje uporabnikov podatkov SHARE od leta 2005 pa vse do začetka leta 2014. Ugotovimo lahko, da število uradno registriranih uporabnikov SHARE podatkov narašča.

Slika 13: Uradno registrirani uporabniki podatkov SHARE po državah (februarja 2014)

Vir: Uporabniki, 2014.

Slika 13 prikazuje uradno registrirane uporabnike podatkov SHARE po posameznih državah. Prikazane so države, ki imajo vsaj deset uporabnikov. Ugotovimo lahko, da so največji uporabniki podatkov SHARE prebivalci Nemčije, na seznamu pa najdemo tudi Slovenijo, ki ima tudi nekaj uporabnikov.

Valovi ankete SHARE

Prvi val je potekal leta 2004. Zajemal je 12 držav: Avstrija, Belgija, Švica, Nemčija, Danska, Španija, Francija, Grčija, Izrael, Italija, Nizozemska in Švedska. Anketiranje se je izvajalo s terenskim, osebnim anketiranjem, kjer so anketarji uporabljali osebne računalnike, anketiranci pa so po potrebi sami izpolnili še dodatne vprašalnike na papirju. V prvem valu so tako prišli do podatkov o samooceni zdravstvenega stanja, o boleznih in poškodbah, o uporabi zdravstvenih storitev, podatke o duševnem zdravju, zadovoljstvu z življenjem, podatke o trenutni zaposlitveni aktivnosti, značilnostih delovnega mesta, izobrazbi, dohodkih in premoženju itd. (SHARE, 2013).

Drugi val je potekal leta 2006. S tem valom je raziskava SHARE postala longitudinalna raziskava, kar omogoča analize pojavov skozi čas. V drugem valu je bilo zajetih že 14 držav, saj so se raziskavi priključile še Češka, Poljska in Irska, v raziskavi pa ni več sodeloval Izrael. Tudi v drugem valu je anketiranje potekalo z osebnim terenskim anketiranjem (SHARE, 2013).

Tretji val, imenovan tudi SHARELIFE, se je pričel leta 2008 in nadaljeval do poletja 2009. Sodelovalo je 13 držav, ki so tudi sodelovale v drugem valu, razen Irske, ki v raziskavah ni več sodelovala. Zajetih je bilo skoraj 30.000 moških in žensk, starejših nad 50 let. Namen je bil retrospektiva življenja anketirancev, preteklih dogodkov v celotnem življenju. Ker povezuje njihovo celotno življenje z institucionalnimi podatki države blaginje, je omogočena ocena učinkov delovanja socialnih politik na življenje anketirancev (SHARE, 2013).

Četrty val se je začel leta 2010. Zanj je značilno, da so se raziskavam pridružile štiri nove članice: Estonija, Portugalska, Madžarska in Slovenija, v raziskavah pa ni sodelovala Grčija. Tako je bilo v četrtem valu zajetih 16 držav: Avstrija, Nemčija, Švedska, Nizozemska, Španija, Italija, Francija, Danska, Švica, Belgija, Češka, Poljska, Madžarska, Portugalska, Slovenija in Estonija. Četrty val je pomemben tudi zaradi vključenega sklopa o socialnih omrežjih, kjer so dostopni tudi podrobni in primerjalni podatki o socialnih omrežjih (SHARE, 2013).

Spomladi 2013 se je začel že **peti val**, ki se je zaključil konec leta 2013. V tem valu sodeluje 15 držav: Avstrija, Belgija, Češka, Danska, Estonija, Francija, Italija, Izrael, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Slovenija, Španija, Švedska in Švica. Iz raziskav so izstopile Poljska, Madžarska in Portugalska, pridružila pa sta se jim Izrael in Luksemburg. Podatki o petem valu bodo na voljo spomladi 2015 (SHARE, 2013).

Tabela 13: Prikaz vzorca v 4. valu raziskave (2011) glede na državo, spol in starost

Država	Skupaj	Moški	Ženske	< 50	50–64	65–74	75+
Avstrija	26.430	11.150	15.280	720	12.574	8.215	4.921
Nemčija	7.860	3.680	4.180	45	3.005	2.930	1.880
Švedska	9.755	4.470	5.285	30	3.015	3.950	2.760
Nizozemska	13.810	6.100	7.710	195	6.670	9.620	2.755
Španija	17.850	8.030	9.820	320	6.245	5.830	5.455
Italija	17.915	8.025	9.890	310	7.690	6.245	3.670
Francija	29.285	12.560	16.725	937	14.231	6.944	7.173
Danska	11.380	5.180	6.200	255	5.900	2.925	2.300
Švica	18.750	8.410	10.340	515	9.155	5.390	3.690
Poljska	8.620	3.765	4.855	45	3.900	2.635	2.040
Belgija	26.500	11.815	14.685	640	14.983	6.135	6.742
Češka	30.590	12.880	17.710	680	14.849	9.238	5.823
Madžarska	15.380	6.610	8.770	365	8.110	4.255	2.650
Portugalska	10.400	4.475	5.925	290	5.132	3.093	1.885
Slovenija	13.780	5.980	7.800	200	7.050	3.620	2.910
Estonija	34.140	13.740	20.400	590	15.175	10.110	8.265
SKUPAJ	292.455	126.870	165.585	6.137	137.684	91.135	57.499

Vir: SHARE, 2013.

Iz Tabele 13 lahko razberemo, da je v anketah 4. vala raziskave SHARE sodelovalo 292.455 anketirancev iz 16 držav. Če primerjamo 4. val s 3. valom, lahko opazimo, da se je število anketirancev povečalo s 26.836 na 292.455. Največ, kar 30.590, anketirancev prihaja s Češke, ki predstavljajo 10,5 % vseh anketirancev, najmanj anketirancev pa prihaja iz Nemčije, kjer so anketirali le 7.860 oseb, delež pa znaša okoli 2,7 % vseh anketirancev. Prvič je v raziskavah sodelovala tudi Slovenija. Sodelujočih je bilo 13.780 oseb iz Slovenije, kar znaša slabih 5 odstotkov (4,7 %) vseh anketirancev.

2.2 Statistična metoda analize

Pri prikazovanju rezultatov se bomo posluževali predvsem kontingenčnih tabel. Tako tabelo ustvarimo z navzkrižnim tabeliranjem. Poročilo prikazuje razmerje med dvema ali več anketnimi vprašanji, to pa omogoča primerjavo različnih skupin anketirancev (Cross tab survey analysis, 2014).

Mediana (središčnica) pomeni srednjo vrednost nekega zaporedja števil, ki razdeli števila, razvrščena po velikosti, na dve enaki polovici po številu elementov, kjer ima polovica enot manjšo ali enako vrednost in polovica enot večjo vrednost. Prednost mediane pred navadnim povprečjem (aritmetično sredino) je, da osamelci (podatki, ki ekstremno odstopajo od ostalih podatkov) ne vplivajo na njeno vrednost. Še posebej je priporočljiva, če se spremenljivka

porazdeljuje asimetrično, ker v takem primeru izračun povprečne vrednosti ni nujno informativen (Mediana, 2014).

Povprečje (povprečna vrednost) ali aritmetična sredina je najbolj pogosto uporabljan parameter v statistiki. Izračuna se kot vsota vseh vrednosti spremenljivke, deljeno s številom opazovanj (Povprečje, 2014). Povprečja v magistrskem delu so izračunana glede na celotno število anketirancev, ne samo tistih, ki so poročali pozitivno vrednost.

3 ANALIZA PREMOŽENJA PREBIVALCEV PO DRŽAVAH

Osrednji del magistrskega dela predstavlja empirični del. Za začetek bom pojasnil predpostavki, ki sta pomembni za analizo, nato pa sledi še opis posameznih spremenljivk, ki sem jih uporabil za določanje premoženja.

3.1 Predpostavke

V prikazih frekvenc, torej številu opazovanj po posameznih razredih, nisem upošteval enot (torej anketirancev), ki so imele vrednost nič ali brez odgovora. Pri izračunu povprečja pa sem upošteval vse enote, ne samo tistih, ki so poročali pozitivno vrednost, do vrednosti milijon, tiste z večjo podano vrednostjo sem izločil.

Za primerjave med državami v istem časovnem obdobju je treba finančne podatke prilagoditi, da bodo v isti valuti, hkrati pa sem za boljšo primerljivost upošteval razlike v cenah, zato sem pri izračunih uporabil podatke o paritetah kupne moči. Pariteta kupne moči primerja raven cen (skupine oz. košarice izdelkov) z ene lokacije s ceno čim bolj primerljive skupine izdelkov na drugi lokaciji v istem časovnem obdobju. Če so na primer cene v regiji A višje kot v regiji B, bo isti nominalni dohodek vreden več v regiji B kot v regiji A (OECD, 2013, str. 175).

V bruto premoženju sem upošteval vsoto različnih vrst premoženja, v neto premoženju pa sem bruto premoženju odštel dolgove. Pri izračunih med bruto in neto vrednostjo premoženja ni velike razlike, kajti povprečni dolgovi po posameznih državah niso veliki in zato ne povzročijo večjih razlik.

3.2 Spremenljivke premoženja

V analizah o premoženjskem stanju prebivalstva sem uporabil nekaj spremenljivk, na podlagi katerih je smiselno opisovanje in ocenjevanje premoženjskega stanja. Spremenljivke so naslednje: lastništvo hiše, vikenda in drugih zemljišč, dohodek gospodinjstva, sredstva na tekočem računu, obveznice, delnice, vzajemni skladi, pokojninski račun, pogodbeno varčevanje, življenjsko zavarovanje, lastniški deleži v podjetjih, avtomobil, vrednost nepremičnine in dolgovi. V nadaljevanju podajam kratek opis posameznih vrst premoženja.

Lastništvo nepremičnine

Pri tej spremenljivki nas zanima, ali je anketiranec lastnik stanovanja ali najemnik. Prav tako pa nas zanima, v kolikšnem odstotku so anketiranci lastniki nepremičnin in na kakšen način je bila nepremičnina pridobljena.

V evrskem območju ima lastno prebivališče 60,1 % gospodinjstev, od tega jih ima 19,4 % nepremičnino obremenjeno s hipoteko. Povprečna vrednost stanovanj je znašala 180.300 EUR (Slovenske družine med najmanj premožnimi v EU, 2013).

Za lažje razumevanje sledi še definicija lastninskih pravic ter hipoteke. Stvarnopravni zakonik ureja temeljna načela stvarnega prava, posest in stvarne pravice, prav tako pa tudi načine njihove pridobitve, prenosa, varstva in prenehanja. Stvarne pravice so lastninska pravica, zastavna pravica, zemljiški dolg, služnosti, pravica stvarnega bremena in stavbna pravica. Kot je zapisano v Stvarnopravnem zakoniku (2003, 18. člen), je nepremičnina prostorsko odmerjen del zemeljske površine, skupaj z vsemi sestavinami, vse druge stvari pa so premičnine. Domnevno je lastnik nepremičnine tisti, ki je vpisan v zemljiško knjigo (Stvarnopravni zakonik, 2003, 11. člen).

Hipoteka je zastavna pravica na nepremičninah oziroma zavarovanje terjatve na nepremičnini. Zastavitelj nepremičnine ohrani neposredno lastniško posest in lahko brez omejitev nadaljuje z rabo oziroma gospodarskim izkoriščanjem nepremičnine. Zastavni upnik se lahko poplača iz zastavljene stvari v primeru, da dolžnik ne izpolni svoje obveznosti ob njeni dospelosti (Hipoteka, 2014).

Vrednost nepremičnine

Pri izračunu celotnega premoženja bomo upoštevali tudi vrednost nepremičnin. Pričakujemo, da bo vrednost nepremičnin znašala velik delež celotnega premoženja. Pogledali bomo, ali imajo anketiranci poleg stanovanjske nepremičnine še kakšno drugo nepremičnino. Prav tako bomo preverili, koliko prihodkov prinese druga nepremičnina, v kolikor jo anketiranec ima.

Dohodek gospodinjstva

Pregledali bomo dohodke celotnega gospodinjstva v zadnjem mesecu. Dohodki so prav tako kot ostale vrednosti podani v valuti EUR.

Sredstva na tekočem računu

Zanimalo nas bo stanje na transakcijskem računu anketirancev. Tisti, ki imajo nekaj sredstev in jih ne vlagajo v druge finančne instrumente, bodo najverjetneje imeli denar naložen na transakcijskem računu.

Obveznice

Obveznica je dolžniški vrednostni papir, s katerim se izdajatelj zavezuje, da bo imetniku obveznice plačal obresti in ob določenem času poplačal glavnico. Izdajatelji obveznic so lahko podjetja, banke in države. Z izdajo se financirajo večji projekti. Za razliko od delnic, pri katerih je dividenda odvisna od uspešnosti družbe, je pri obveznicah garantirano fiksno izplačilo obresti, ki je ne glede na uspeh družbe vedno enako (Verbole, 2007).

Delnice

Delnica je lastniški vrednostni papir, s katerim je imetnik udeležen pri solastništvu kapitala podjetja, ki je organizirano kot delniška družba. Delnice se izdajo z namenom pridobitve oziroma zagotovitve trajnih finančnih sredstev. Lastnik delnice ima tudi določene pravice, ki so: pravica do udeležbe pri dobičku družbe (dividenda), pravica do izplačila proporcionalnega deleža likvidacijske mase v primeru likvidacije družbe, glasovanje na skupščini delničarjev. Delnice javnih delniških družb so uvrščene na organiziran trg (borzo), kjer se z njimi trguje. Donose delnic predstavljajo dividende in kapitalski dobički, ki so razlika med nakupno in prodajno vrednostjo, v primeru prodaje delnic (Delnica, 2014).

Vzajemni skladi

Vzajemni sklad je skupno premoženje več vlagateljev, s katerim se trguje na borzi. Postopek poteka preko bančnega računa, kjer se izvajajo vplačila in izplačila. Sklad ima tudi določenega strokovnjaka, ki ima celoten dostop do premoženja in je upravitelj sklada, ki nakupuje in prodaja delnice. Vzajemni skladi so lahko obvezniški, delniški, mešani in indekсни (Vzajemni sklad, 2014).

Pokojninski račun

Glavna ideja pokojninskih računov je, da se dohodki zavarovancev v njihovi delovno aktivni dobi beležijo na osebnih računih. Ko posameznik izpolni pogoje za upokožitev oziroma se sam odloči za predčasno upokožitev, lahko s tega računa črpa svojo pokojnino. Odločitev o upokoževanju oziroma o izpolnjevanju pogojev za upokoževanje ureja vsaka država po svoje (Repovž, 2014).

Pogodbeno varčevanje

Varčevanje je znesek razpoložljivega dohodka, ki ostane po izdatkih za potrošnjo. Ta znesek se uporablja za pridobivanje finančnih sredstev, kot so bančni depoziti ali delnice, in na drugi strani za pridobivanje nefinančnih sredstev, kot so nepremičnine (OECD, 2014b, str. 32).

Varčevanje gospodinjstev je glavni domači vir sredstev za financiranje kapitalskih naložb, kar je glavna spodbuda za dolgoročno gospodarsko rast. Stopnje varčevanja gospodinjstev so zelo različne po državah, kar je predvsem posledica institucionalnih, demografskih in socialno-ekonomskih razlik (OECD, 2013b, str. 64).

Življenjsko zavarovanje

Zavarovanje je proces ustvarjanja gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarske nevarnosti. Za optimalno in stabilno izravnavanje nevarnosti morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji: množičnost zavarovanja, dovolj veliko delovno področje in čas, v katerem se doseže izravnava med pobranimi premijami in izplačanimi škodami (Boncelj, 1983, str. 13).

Pri življenjskem zavarovanju gre za zavarovanje človekovega življenja za določen pogodbeni dogodek in za določeno dobo, za katero je sklenjeno to zavarovanje. Če v pogodbenem roku pride do zavarovalnega primera, je zavarovalnica dolžna izplačati zavarovancu zavarovalno vsoto (Bijelić, 1998, str. 214).

Lastniški deleži v podjetjih

Tu nas bo zanimalo, kolikšen delež podjetja imajo v lasti anketiranci. Praviloma bo delež kar 100 %, saj so posamezniki lastniki svojega podjetja in ga imajo tako v celotni lasti.

Avtomobili

Lastništvo avtomobilov je povezano s trendi sodobnega življenja oziroma s spremembami v načinu življenja. Trendi so zmanjšanje števila oseb na gospodinjstvo, hkrati pa povečanje števila avtomobilov na gospodinjstvo; povečuje se povprečna razdalja potovanja ter manjšata dostopnost in fleksibilnost javnega prevoza. Omeniti je treba, da nekatere skandinavske države obravnavajo osebni avtomobil kot luksuzno dobrino, kar pomeni tudi večjo stopnjo obdavčitve, saj naj bi se osnovna mobilnost zagotavljala s sistemom javnega potniškega prometa. Glede na trende je pričakovati, da se bo v razvitejših državah EU rast motorizacije začela upočasnjevati, saj se razvijajo bolj trajnostni načini prometa, medtem ko se bo v manj razvitih državah EU nadaljevala rast lastništva vozil. Stopnja motorizacije v Sloveniji je leta 2010 znašala 518 osebnih avtomobilov na 1000 prebivalcev (ARSO, 2014).

Dolgovi

Slovenska gospodinjstva so tudi po letu 2009, ko se je gospodarska rast že znižala, povečevala svoje obveznosti. Agregatna zadolženost slovenskih gospodinjstev je relativno nizka, saj je njihov dolg v letu 2011 znašal le 53 % njihovega letnega razpoložljivega dohodka, medtem ko dolg gospodinjstev evroobmočja znaša 108 %. Finančni dolg slovenskih gospodinjstev znaša 34 % BDP, povprečje dolga gospodinjstev evroobmočja pa znaša 72 % BDP (Banka Slovenije, 2013b).

Do konca oktobra 2013 se je obseg posojil gospodinjstvom znižal za 244 milijonov evrov, in sicer na 8,6 milijarde evrov. Eden od razlogov za polovico manj novo odobrenih stanovanjskih posojil je nižje povpraševanje gospodinjstev po posojilih, drugi pa, da so banke bolj previdne pri odobravanju posojil, saj so pred krizo zaostrole kreditne standarde pri odobravanju posojil (Bratanič, 2014).

Rešitve za staranje prebivalstva in pokojninske sisteme

Rešitev za staranje prebivalstva bi lahko bila t. i. »tax-cum-subsidy policy«. Gre za zmanjšanje razpoložljivega dohodka, vendar povečuje spodbude za otroško varstvo in tako deluje kot naprava za povečanje rodnosti (Fanti & Gori, 2012).

Korak dlje so naredili v Novi Zelandiji. Zaradi problema staranja prebivalstva in posledično plačevanja prispevkov so razmišljali o uvedbi novega sistema, imenovanega SAYG (angl. »Save as you go«), ki bi nadomestil trenutnega, PAYG. Novi sistem SAYG združuje različne kohorte, davčne stopnje na dolgi rok, akumulacijo kapitala in tveganje. SAYG se uporabi, ko se ustvari oziroma razširi politika pokojninskih prihodkov, kjer morajo tisti, ki prejemajo pokojninske prihodke, financirati izplačila vnaprej (Coleman, 2014).

V latinski Ameriki (Brazilija, Peru) so uvedli nov sistem, kjer ljudje ne plačujejo prispevkov za pokojninske sheme. Gre predvsem za ljudi, ki živijo v revščini in na podeželju in ki niso zmožni plačevati prispevkov za pokojninsko zavarovanje. Med razlogi za neplačevanje prispevkov za pokojninsko zavarovanje so, da so ljudje večinoma delali neformalna dela oziroma dela na črno in da so delali v kmetijskih dejavnostih, kjer plačevanje prispevkov ni bilo obvezno in predpisano, pa tudi njihovi prihodki niso bili posebno visoki. Eden od ciljev takega pokojninskega sistema je pomagati takim ljudem, da se upokojijo z nekim varnim dohodkom, saj bi bili drugače prisiljeni delati do pozne starosti oziroma do konca življenja (Novella & Olivera, 2014, str. 5).

Raziskava, predstavljena v članku »Retirement Patterns of Couples in Europe«, ki zajema 13 evropskih držav, pokaže, da se bodo moški z višjo stopnjo izobrazbe upokojili kasneje, medtem ko je pri ženskah slabo zdravstveno stanje razlog, da bodo prej zaključile delovno dobo. Če imata partnerja vnuke, to povečuje možnosti za upokožitev, medtem ko pri otrocih to velja le za ženske (Hospido & Zamarro, 2014).

Tovrstna reforma bi lahko imela pomembne posledice za upokojence, ker cilji pokojninskega sistema Bismarck niso enaki kot cilji pokojninskega sistema Beveridge. Sistem Bismarck je zasnovan za zagotavljanje zadostne pokojnine za vse delavce, od nizko kvalificiranih do visoko kvalificiranih, medtem ko sistem Beveridge zagotavlja minimalno pokojnino, vendar zahteva za to tudi nižje prispevke in s tem omogoča srednjemu razredu, da si poveča pokojnino s privatnim varčevanjem. V državah s sistemom Beveridge znašajo povprečni stroški za pokojnine 6 % BDP, medtem ko imajo države s sistemom Bismarck povprečne stroške za pokojnine v višini več kot 10 % BDP (Conde-Ruiz & González, 2014, str. 8).

Na Tajskem so ugotovili, da imajo cene nepremičnin pomemben negativen vpliv na stopnjo rodnosti. Če se cena nepremičnin poveča za 1 %, se stopnja rodnosti zmanjša za 0,45 %. Povečanje cen nepremičnin pojasnjuje 65 % zmanjšanja stopnje rodnosti. Stopnja rodnosti, cene nepremičnin in dolgovi so kointegrirani. Če se poveča stopnja rodnosti, se povečajo tudi cene nepremičnin, če pa se povečajo dolgovi, se cene nepremičnin znižajo. Pozitivna

povezava med ceno nepremičnin in stopnjo rodnosti ter negativna povezava med ceno nepremičnin in dolgovi so še bolj značilne v manjših državah (Wen Peng & Tsai, 2014).

3.3 Empirični rezultati analize

V nadaljevanju predstavljam empirične rezultate analize. Rezultate sem razdelil na šest delov, in sicer: nepremičnine, finančna sredstva in naložbe, zavarovanja, avtomobili, dohodek gospodinjstva in dolgovi.

3.3.1 Nepremičnine

V Tabeli 14 lahko z analizo podatkov anket SHARE ugotovimo, da je povprečno (povprečje za vse države skupaj) 73 % anketirancev tudi lastnikov stanovanj, v katerih živijo, 17 % anketirancev pa ima stanovanje, v katerem bivajo, v najemu. Med 16 državami, vključenimi v analizo, je Slovenija blizu samega vrha, saj delež anketirancev, ki so tudi lastniki stanovanj, znaša kar 87 %. Večji lastniški delež stanovanj od Slovenije ima samo Španija z 91 %, najmanjšega pa Avstrija, kjer znaša 53 %; je pa zato Avstrija v samem vrhu pri deležu najemnikov, ki znaša 32 %. Največji delež anketirancev, ki so najemniki stanovanja, v katerem bivajo, je v Švici, in sicer 37 %.

Tabela 14: Lastništvo nepremičnine (v odstotkih) v letu 2011

	Lastnik	Član stanovanjske zadruga	Najemnik	Pod- najemnik	Ni treba plačevati najemnine	Skupaj
Avstrija	53	0	32	2	12	100
Nemčija	62	1	30	0	6	100
Švedska	54	21	24	0	1	100
Nizozemska	68	0	31	0	1	100
Španija	91	0	5	0	3	100
Italija	81	0	11	0	8	100
Francija	77	0	19	0	4	100
Danska	70	7	23	0	0	100
Švica	58	1	37	0	3	100
Belgija	75	0	21	0	4	100
Češka	62	14	9	6	9	100
Poljska	72	2	8	0	17	100
Madžarska	88	0	3	0	9	100
Portugalska	73	0	21	0	5	100
Slovenija	87	0	2	1	9	100
Estonija	85	1	3	0	11	100
Povprečje	73	3	17	1	7	100

Vir: SHARE, 2013.

V Tabeli 14 lahko vidimo in potrdimo mišljenje ljudi v Sloveniji, da je potrebno imeti svojo nepremičnino. Zelo visok delež anketirancev ima nepremičnino, v kateri živi, v lasti. Na podlagi podatkov iz Tabele 15 ugotovimo, da je v državah, ki so manj razvite, večji odstotek ljudi, ki so tudi lastniki nepremičnine, v kateri prebivajo.

Tabela 15: Delež nepremičnine v lasti (v odstotkih) v letu 2011

Država	Odstotek lastništva nepremičnine, v kateri bivate					
	0	Nad 0 do 25	Nad 25 do 50	Nad 50 do 75	Nad 75 do pod 100	100
Avstrija	2,1	0,7	23,9	0,5	0,0	72,9
Nemčija	2,2	0,4	11,9	0,9	0,3	84,4
Švedska	0,8	0,5	9,7	0,1	0,2	88,7
Nizozemska	1,3	1,1	6,4	3,4	2,6	85,2
Španija	4,4	1,5	14,6	0,1	0,0	79,6
Italija	2,5	1,4	19,5	1,4	0,0	75,1
Francija	1,3	0,5	9,0	0,7	0,1	88,5
Danska	0,3	1,4	3,4	1,7	1,1	92,1
Švica	1,4	1,5	19,7	3,5	1,6	72,3
Belgija	0,7	0,6	6,4	1,1	0,7	90,5
Češka	5,5	1,8	13,4	0,6	1,1	77,7
Poljska	3,8	1,4	24,2	1,8	0,3	68,5
Madžarska	1,7	1,7	20,2	0,3	0,1	76,0
Portugalska	0,9	1,2	9,8	0,8	0,0	87,2
Slovenija	1,8	1,6	22,5	1,4	0,1	72,5
Estonija	2,0	0,5	6,8	0,5	0,1	90,1
Povprečje	2,4	1,0	14,3	1,0	0,3	81,0

Vir: SHARE, 2013.

Nepremičnino ima v svoji lasti kar 81 % anketirancev, nekaj več kot 14 % anketirancev pa ima v lasti od 26-50-odstotni delež. Največji odstotek 100 odstotnega lastništva najdemo na Danskem, kjer ta odstotek znaša 92,1. Najmanjši delež lastništva pa je na Poljskem, kjer ta odstotek znaša 68,5. V Sloveniji ima nepremičnino v 100 odstotni lasti skoraj 73 % anketirancev, slabih 23 % pa ima v lasti 26–50-odstotni delež nepremičnine, kar lahko povežemo z dejstvom, da v nepremičnini živi tudi drug sorodnik, s katerim si anketiranec deli nepremičnino.

Tabela 16: Način financiranja nepremičnine (v odstotkih), podatki iz leta 2011

	Kupili ali gradili izključno z lastnimi sredstvi	Kupili ali gradili s pomočjo družine	Prejeli kot zapuščino/podedovali	Prejeli kot darilo	Pridobili z drugimi sredstvi	Skupaj
Avstrija	63,0	13,7	18,6	2,1	2,7	100,0
Nemčija	57,9	13,5	22,7	0,0	5,8	100,0
Švedska	90,1	3,5	5,3	0,6	0,5	100,0
Nizozemska	89,8	1,8	1,4	0,0	7,0	100,0
Španija	74,3	5,8	12,7	1,5	5,7	100,0
Italija	68,9	9,6	17,5	1,6	2,4	100,0
Francija	84,7	2,4	8,8	1,0	3,2	100,0
Danska	97,7	0,8	0,0	0,0	1,5	100,0
Švica	70,6	10,0	8,4	0,9	10,1	100,0
Belgija	87,7	5,2	4,8	0,9	1,4	100,0
Češka	65,9	15,3	10,0	1,5	7,2	100,0
Poljska	73,2	3,1	16,6	0,0	7,0	100,0
Madžarska	85,4	3,9	8,0	0,6	2,1	100,0
Portugalska	69,1	9,4	15,2	0,3	6,0	100,0
Slovenija	66,0	7,5	22,9	2,1	1,5	100,0
Estonija	42,5	9,3	12,5	2,7	33,0	100,0
Povprečje	74,4	7,2	13,0	1,2	4,2	100,0

Vir: SHARE, 2013.

Z analizo podatkov anket SHARE ugotavljam, da je povprečno 74,4 % anketirancev zgradilo stanovanje, v katerem prebivajo, z lastnimi sredstvi. Kar 97,7 % anketirancev z Danske je zgradilo stanovanja z lastnimi sredstvi, medtem ko je najmanjši odstotek v Estoniji, kjer znaša 42,5. V Sloveniji je ta odstotek nekoliko nižji od povprečja, in sicer 66 %, toda po drugi strani imamo v Sloveniji največji odstotek podedovanih nepremičnin, ki znaša skoraj 23 %. Z drugimi sredstvi je stanovanje pridobilo kar 33 % anketirancev v Estoniji, predvsem gre tu za posojila, medtem ko znaša ta odstotek v Sloveniji 4,2.

Tabela 17: Vrednost nepremičnine v letu 2011

Država	Vrednost nepremičnin				
	Do 100.000 EUR	Nad 100.000 do 200.000 EUR	Nad 200.000 do 400.000 EUR	Nad 400.000 EUR	Povprečna vrednost nepremičnine v EUR
Avstrija	12,4	31,9	43,0	12,7	142.504
Nemčija	16,0	36,8	36,9	10,3	138.445
Švedska	23,2	31,4	29,7	15,7	175.422
Nizozemska	0,0	19,7	57,5	22,8	218.747
Španija	18,9	40,4	29,7	10,9	234.783
Italija	13,6	33,0	37,5	15,9	197.749
Francija	5,6	32,8	48,8	12,9	212.111
Danska	9,0	28,1	39,3	23,6	231.865
Švica	0,2	3,2	17,3	79,3	478.004
Belgija	0,9	21,7	63,8	13,6	216.486
Češka	71,5	24,7	3,8	0,0	57.968
Poljska	85,2	11,1	3,1	0,6	47.776
Madžarska	94,9	4,6	0,5	0,0	34.102
Portugalska	62,2	23,1	12,8	1,9	96.053
Slovenija	40,9	30,6	23,4	5,1	131.876
Estonija	86,3	10,1	3,1	0,5	47.914
Povprečje	26,8	29,2	32,2	11,8	170.640

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno 32,2 % anketirancev nepremičnino v vrednosti od 200.000 do 400.000 EUR. Največje premoženje v obliki nepremičnine imajo v Švici, saj ima skoraj 80 % anketirancev nepremičnino v vrednosti nad 400.000 EUR. Najmanjše premoženje v obliki nepremičnine imajo na Madžarskem, kjer ima skoraj 95 % anketirancev nepremičnino v vrednosti do 100.000 EUR. V Sloveniji ima največ, skoraj 41 %, anketirancev nepremičnino v vrednosti do 100.000 EUR, skupno pa ima nepremičnino do vrednosti 200.000 EUR kar 71,5 % anketiranih Slovencev. Povprečna vrednost nepremičnin za vse države skupaj znaša 170.640 EUR, največja povprečna vrednost znaša nekaj več kot 478.000 EUR v Švici, najmanjša povprečna vrednost pa je z 47.776 EUR na Poljskem. V Sloveniji znaša povprečna vrednost nepremičnine 131.876 EUR.

Tabela 18: Obstoječe hipoteke oziroma posojila na nepremičnino in lastništva kake druge nepremičnine v letu 2011

Država	Hipoteka/posojilo na nepremičnino?		Lastnik kake druge nepremičnine?	
	Da	Ne	Da	Ne
Avstrija	19,4	80,6	13,5	86,5
Nemčija	26,6	73,4	14,4	85,6
Švedska	62,9	37,1	28,0	72,0
Nizozemska	75,7	24,3	6,5	93,5
Španija	13,7	86,3	21,2	78,8
Italija	8,0	92,0	14,5	85,5
Francija	15,1	84,9	20,8	79,2
Danska	68,6	31,4	24,8	75,2
Švica	81,9	18,1	21,9	78,1
Belgija	20,6	79,4	18,9	81,1
Češka	6,8	93,2	24,2	75,8
Poljska	2,8	97,2	8,2	91,8
Madžarska	12,4	87,6	13,4	86,6
Portugalska	18,7	81,3	20,8	79,2
Slovenija	4,3	95,7	22,9	77,1
Estonija	7,6	92,4	28,1	71,9
Povprečje	20,2	79,8	16,6	83,4

Vir: SHARE, 2013.

V povprečju skoraj 80 % anketirancev nima nobenega posojila ali hipoteke na nepremičnino. Slovenija je tu v samem vrhu, saj ta odstotek znaša 96, višji delež ima samo Poljska, kjer odstotek znaša 97,5. Skoraj 82 % anketirancev Švice ima hipoteko na nepremičnino ali kako drugo posojilo, visok odstotek pa ima tudi Nizozemska s skoraj 76 %. V Sloveniji pa ima hipoteko ali kako drugo posojilo na nepremičnino samo nekaj več kot 4 % anketirancev. To lahko pripišemo dejstvu, da imajo večji delež hipoteke ali kakega druga posojila na nepremično v državah, kjer so povprečno višje plače, saj se tam ljudje tudi lažje zadolžujejo.

V povprečju nekaj več kot 83 % anketirancev nima v lasti nobene druge nepremičnine, največji delež z vsaj še eno nepremičnino je v Estoniji, kjer odstotek znaša nekaj več kot 28, Slovenija pa je nadpovprečna, saj ima vsaj dve nepremičnini skoraj 23 % anketirancev. Največji delež ljudi, ki imajo v lasti samo eno nepremičnino, je na Nizozemskem, in sicer kar 93,5 % anketirancev.

Tabela 19: Oddajanje druge nepremičnine v najem ter prihodki od najemnini v letu 2011

Država	Prihodek oziroma najemnina od druge nepremičnine?		Vrednost prihodkov od najemnini					
	Da	Ne	Do 2.500 EUR	Nad 2.500 do 5.000 EUR	Nad 5.000 do 10.000 EUR	Nad 10.000 do 20.000 EUR	Nad 20.000 EUR	Povprečna vrednost v EUR
Avstrija	19,3	80,7	20,9	41,5	11,6	8,2	17,8	200
Nemčija	64,7	35,3	25,7	20,8	24,6	20,6	8,3	595
Švedska	10,4	89,6	26,4	29,5	17,9	19,7	6,5	138
Nizozemska	34,2	65,8	14,6	17,9	29,6	12,0	25,9	315
Španija	11,2	88,8	25,9	35,1	29,8	9,2	0,0	79
Italija	20,8	79,2	47,0	19,8	18,6	4,8	9,7	7.713
Francija	42,0	58,0	19,2	20,1	27,5	20,5	12,7	703
Danska	27,8	72,2	39,1	22,3	19,0	12,2	7,4	2.212
Švica	38,8	61,2	20,6	9,9	18,0	24,1	27,5	1.156
Belgija	45,9	54,1	30,2	21,0	19,8	15,8	13,2	928
Češka	13,0	87,0	77,2	6,6	4,7	0,9	10,6	128
Poljska	6,1	93,9	83,2	16,8	0,0	0,0	0,0	3
Madžarska	15,7	84,3	84,8	11,9	0,0	0,0	3,3	181
Portugalska	16,8	83,2	39,0	41,3	9,2	0,2	10,2	329
Slovenija	9,2	90,8	71,0	17,0	7,1	2,7	2,3	42
Estonija	5,4	94,6	69,8	6,1	6,7	3,3	14,0	86
Povprečje	32,4	67,6	28,2	21,2	23,3	16,9	10,4	1.617

Vir: SHARE, 2013.

V Tabeli 19 lahko vidimo, da skoraj 68 % anketirancev ne dobiva najemnini od druge nepremičnine, ki jo imajo v lasti. Ta odstotek je manjši v bolj razvitih državah. Najvišji odstotek prihodkov od oddaje v najem je tako v Nemčiji, kjer znaša skoraj 65 %. Skoraj 94 % anketiranih Poljakov ne dobiva prihodkov od najemnini, v samem vrhu pa je tudi Slovenija s skoraj 91 %. Tisti, ki dobivajo prihodke z oddajo druge nepremičnine v najem, zaslužijo v povprečju 1.617 EUR, do 2500 EUR pa zasluži povprečno nekaj več kot 28 % tistih, ki oddajo drugo nepremičnino. V Sloveniji z najemnini zaslužijo v povprečju 42 EUR, 71 % anketirancev pa pridobi do 2.500 EUR prihodkov od oddaje nepremičnine v najem. Povprečno največje prihodke od najemnini dobijo Italijani, kjer znaša povprečna vrednost najemnini okoli 7.713 EUR.

3.3.2 Finančna sredstva in naložbe

V Tabeli 20 lahko vidimo, da ima povprečno nekaj več kot 68 % anketirancev na svojem transakcijskem računu do 10.000 EUR. Slovenija je v vrhu pri znesku do 5.000 EUR, saj ima skoraj 80 % anketirancev na računu največ tolikšen znesek. Nad 20.000 EUR ima na svojem transakcijskem računu v Švici povprečno nekaj več kot 60 % anketirancev. Povprečen znesek na transakcijskem računu znaša 12.283 EUR, največji povprečni znesek pa je v Švici, kjer ta znaša nekaj več kot 56.500 EUR. V Sloveniji znaša povprečni znesek stanja na transakcijskem računu 1.662 EUR.

Tabela 20: Višina sredstev na tekočem računu v letu 2011

Država	Sredstva na tekočem računu v %				
	Do 5.000 EUR	Nad 5.000 do 10.000 EUR	Nad 10.000 do 20.000 EUR	Nad 20.000 EUR	Povprečje stanja na TRR v EUR
Avstrija	71,2	11,3	6,7	10,8	6.632
Nemčija	46,8	17,3	10,6	25,3	12.333
Švedska	27,0	14,2	19,4	39,5	31.044
Nizozemska	35,4	17,4	11,4	35,8	18.443
Španija	59,6	19,1	5,4	15,8	5.867
Italija	50,4	27,2	11,2	11,1	4.847
Francija	51,3	16,1	10,8	21,8	13.855
Danska	27,0	14,4	17,5	41,0	24.454
Švica	19,3	9,4	11,0	60,3	56.569
Belgija	32,1	20,2	7,2	40,5	41.648
Češka	54,9	5,9	13,3	25,8	14.116
Poljska	85,0	7,0	4,1	3,9	1.139
Madžarska	63,0	8,1	3,4	25,5	26.309
Portugalska	62,5	15,2	13,1	9,2	6.497
Slovenija	79,2	12,0	3,8	5,0	1.662
Estonija	48,1	5,3	28,7	18,0	11.967
Povprečje	49,9	17,4	10,2	22,5	12.283

Vir: SHARE, 2013.

Tabela 21: Lastništvo delnic in vrednost delnic v letu 2011

Država	Ali imate delnice? (v %)		Vrednost delnic v EUR				
	Da	Ne	Do 10.000 EUR	Nad 10.000 do 20.000 EUR	Nad 20.000 do 50.000 EUR	Nad 50.000 EUR	Povprečna vrednost v EUR
Avstrija	7,3	92,7	39,8	24,2	19,1	16,8	2.017
Nemčija	12,4	87,6	42,5	22,1	16,7	18,7	3.284
Švedska	40,9	59,1	42,9	10,1	20,9	26,0	20.018
Nizozemska	15,2	84,8	48,4	9,1	20,3	22,2	5.034
Španija	4,4	95,6	58,6	8,3	10,1	23,0	669
Italija	3,6	96,4	46,6	25,5	8,3	19,6	464
Francija	14,5	85,5	54,9	18,8	14,3	12,0	4.148
Danska	38,3	61,7	45,6	13,7	23,4	17,2	18.319
Švica	24,3	75,7	22,4	10,7	27,3	39,6	21.130
Belgija	20,7	79,3	40,7	8,0	25,5	25,8	9.919
Češka	5,0	95,0	58,6	3,1	28,8	9,5	608
Poljska	1,1	98,9	73,9	6,6	19,5	0,0	55
Madžarska	1,1	98,9	30,7	13,8	19,4	36,0	1.388
Portugalska	4,6	95,4	82,3	1,4	8,8	7,5	544
Slovenija	12,7	87,3	78,7	11,5	4,8	4,9	933
Estonija	2,9	97,1	65,8	3,7	13,3	17,2	1.116
Povprečje	10,3	89,7	47,0	16,0	17,6	19,3	3.377

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno skoraj 90 % anketirancev nima v lasti delnic. Največji odstotek lastnikov delnic med anketiranci najdemo na Švedskem, kjer odstotek znaša skoraj 41. Povprečno pri 47 % anketirancev vrednost delnic znaša do 10.000 EUR. Povprečna vrednost delnic znaša 3.377 EUR, Slovenija pa ima med primerjanimi državami v obliki delnic najnižje premoženje, saj znaša povprečna vrednost delnic le 933 EUR, hkrati pa pri skoraj 79 % anketirancev vrednost delnice znaša do 10.000 EUR. Najvišja povprečna vrednost delnic znaša 21.130 EUR, in sicer v Švici.

Tabela 22: Lastništvo obveznic in vrednost obveznic v letu 2011

Država	Ali imate obveznice? (v %)		Vrednost obveznic v EUR				
	Da	Ne	Do 10.000 EUR	Nad 10.000 do 20.000 EUR	Nad 20.000 do 50.000 EUR	Nad 50.000 EUR	Povprečna vrednost obveznic v EUR
Avstrija	4,3	95,7	32,2	25,3	11,0	31,5	1.689
Nemčija	14,7	85,3	31,9	22,1	24,2	21,9	3.839
Švedska	10,8	89,2	50,7	18,6	22,6	8,1	1.699
Nizozemska	3,7	96,3	23,0	17,5	33,9	25,6	1.271
Španija	2,8	97,2	56,8	10,6	16,6	16,0	645
Italija	15,3	84,7	35,0	13,5	31,3	20,2	3.702
Francija	3,0	97,0	51,2	19,7	14,4	14,7	501
Danska	15,7	84,3	22,8	19,1	29,9	28,2	30.022
Švica	17,9	82,1	8,8	14,2	32,6	44,4	12.718
Belgija	11,1	88,9	28,0	5,8	39,9	26,3	4.108
Češka	1,9	98,1	59,3	5,6	30,9	4,2	246
Poljska	0,8	99,2	100,0	0,0	0,0	0,0	7
Madžarska	2,2	97,8	64,0	1,6	2,7	31,7	3.584
Portugalska	4,3	95,7	75,8	17,2	2,9	4,1	247
Slovenija	2,6	97,4	78,9	13,4	2,7	5,0	165
Estonija	0,5	99,5	68,9	0,0	20,1	11,0	100
Povprečje	8,4	91,6	35,5	17,3	25,9	21,3	2.667

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno skoraj 92 % anketirancev nima v lasti obveznic. Največji delež lastnikov obveznic najdemo v Švici, kjer odstotek znaša skoraj 18 %. Pri povprečno 35,5 % anketirancem, ki imajo obveznice, znaša vrednost obveznic do 10.000 EUR, prav pri vseh Poljaki pa znaša vrednost obveznic do 10.000 EUR. Povprečno znaša vrednost obveznic okoli 2.667 EUR, v Sloveniji povprečje znaša 165 EUR, največja vrednost obveznic pa je na Danskem, kjer povprečje znaša nekaj več kot 30.000 EUR.

Tabela 23: Prihranki v vzajemnih skladih in vrednost vzajemnih skladov v letu 2011

Država	Ali imate vzajemne sklade? (v %)		Vrednost vzajemnih skladov v EUR				
	Da	Ne	Do 10.000 EUR	Nad 10.000 do 20.000 EUR	Nad 20.000 do 50.000 EUR	Nad 50.000 EUR	Povprečna vrednost v EUR
Avstrija	6,9	93,1	43,1	18,2	16,7	22,1	1.596
Nemčija	16,7	83,3	44,1	19,0	23,3	13,6	2.194
Švedska	33,6	66,4	33,5	13,1	25,2	28,2	13.010
Nizozemska	10,8	89,2	42,0	16,2	27,8	14,1	2.622
Španija	2,6	97,4	36,8	35,1	11,6	16,6	494
Italija	3,8	96,2	19,9	23,6	41,3	15,2	819
Francija	12,5	87,5	48,9	11,4	18,7	21,1	2.815
Danska	12,3	87,7	16,9	15,2	26,1	41,8	7.973
Švica	17,9	82,1	14,6	8,0	30,5	47,0	15.506
Belgija	13,4	86,6	20,1	13,6	31,7	34,6	8.539
Češka	4,2	95,8	63,8	13,0	10,3	12,8	456
Poljska	0,8	99,2	67,4	0,0	32,6	0,0	54
Madžarska	0,9	99,1	45,1	30,7	3,3	20,9	1.686
Portugalska	1,8	98,2	46,3	27,6	14,6	11,6	217
Slovenija	3,0	97,0	74,9	22,6	2,5	0,0	88
Estonija	1,7	98,3	55,7	7,7	17,3	19,2	274
Povprečje	9,5	90,5	39,9	16,4	23,7	20,0	2.351

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno 90,5 % anketirancev nima svojih prihrankih naloženih v vzajemnih skladih. Na Švedskem ima vzajemne sklade skoraj 34 % anketirancev. Povprečno pri skoraj 40 % anketirancev, ki imajo vzajemne sklade, znaša njihova vrednost do 10.000 EUR. Povprečna vrednost vzajemnih skladov znaša 2.351 EUR, v Sloveniji pa je povprečje 88 EUR. Najvišji povprečni znesek varčevanja v vzajemnih skladih imajo v Švici, kjer znaša povprečna vrednost nekaj več kot 15.500 EUR.

Tabela 24: Varčevanje na individualnih pokojninskih računih in vrednost individualnih pokojninskih računov v letu 2011

Država	Ali imate pokojninski račun? (v %)		Vrednost pokojninskega računa v EUR				
	Da	Ne	Do 10.000 EUR	Nad 10.000 do 20.000 EUR	Nad 20.000 do 50.000 EUR	Nad 50.000 EUR	Povprečna vrednost v EUR
Avstrija	11,2	88,8	54,2	19,8	12,1	13,8	1.312
Nemčija	13,7	86,3	31,0	22,5	26,2	20,2	2.214
Švedska	45,0	55,0	24,9	15,9	21,8	37,5	20.632
Nizozemska	9,2	90,8	32,5	20,0	12,7	34,9	2.032
Španija	10,8	89,2	48,3	30,0	14,9	6,9	1.027
Italija	2,4	97,6	31,3	11,7	13,8	43,2	394
Francija	40,6	59,4	36,4	30,0	13,0	20,6	12.158
Danska	35,9	64,1	13,9	13,1	22,5	50,5	26.805
Švica	28,6	71,4	8,7	10,3	30,7	50,4	14.428
Belgija	31,0	69,0	51,3	12,7	20,6	15,4	4.433
Češka	43,2	56,8	69,6	1,5	16,3	12,6	6.093
Poljska	1,0	99,0	82,3	17,7	0,0	0,0	29
Madžarska	3,0	97,0	39,4	13,8	3,5	43,3	3.464
Portugalska	19,7	80,3	56,1	22,6	21,3	0,0	1.051
Slovenija	4,3	95,7	80,0	18,4	1,6	0,0	129
Estonija	10,1	89,9	53,7	2,6	31,0	12,7	1.386
Povprečje	17,0	83,0	37,8	22,2	17,8	22,2	4.393

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno 17 % anketirancev ima individualne pokojninske račune in skoraj pri 38 % vrednost le-teh znaša do 10.000 EUR. V Sloveniji nima nihče vsote v pokojninskih računih nad 50.000 EUR. Povprečna vrednost individualnih pokojninskih računov znaša 4.393 EUR, v Sloveniji pa 129 EUR, pri čemer pri 80 % anketirancev vrednost pokojninskih računov znaša do 10.000 EUR. Največji povprečni znesek pokojninskih računov imajo na Danskem, kjer povprečje znaša 26.805 EUR.

Tabela 25: *Vključenost v individualne pokojninske račune v letu 2011*

	Samo anketiranec	Samo mož/žena/ partner	Oba	Skupaj
Avstrija	32,5	13,7	53,7	100,0
Nemčija	24,5	25,7	49,8	100,0
Švedska	27,5	17,4	55,1	100,0
Nizozemska	30,9	35,9	33,2	100,0
Španija	36,5	17,8	45,7	100,0
Italija	65,2	15,4	19,4	100,0
Francija	28,2	9,0	62,8	100,0
Danska	29,8	13,0	57,3	100,0
Švica	33,3	14,7	52,1	100,0
Belgija	19,2	12,1	68,7	100,0
Češka	22,8	10,4	66,8	100,0
Poljska	46,3	53,7	0,0	100,0
Madžarska	36,0	32,7	31,3	100,0
Portugalska	57,7	8,5	33,8	100,0
Slovenija	49,9	6,8	43,3	100,0
Estonija	42,4	24,0	33,6	100,0
Povprečje	30,0	15,5	54,4	100,0

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno imata v 54,4 % pokojninske račune oba partnerja. Največji odstotek, kjer imata pokojninske račune oba partnerja, je v Belgiji, kjer je odstotek skoraj 69. V Sloveniji imata oba partnerja pokojninske račune v 43,3 %, skoraj polovica anketirancev v Sloveniji pa pravi, da imajo pokojninske račune samo anketiranci.

Tabela 26: Pogodbeno varčevanje in vrednost pogodbenega varčevanja v letu 2011

Država	Ali imate pogodbeno varčevanje? (v %)		Vrednost pogodbenega varčevanja v EUR				
	Da	Ne	Do 3.000 EUR	Nad 3.000 do 6.000 EUR	Nad 6.000 do 12.000 EUR	Nad 12.000 EUR	Povprečna vrednost v EUR
Avstrija	43,4	56,6	43,8	31,5	17,7	7,0	1.667
Nemčija	23,0	77,0	31,7	20,6	23,8	23,9	1.959
Švedska	1,6	98,4	45,8	29,0	2,6	22,5	186
Nizozemska	33,6	66,4	16,1	8,2	7,0	68,6	482
Španija	0,1	99,9	40,4	34,4	0,0	25,1	2
Italija	0,1	99,9	25,8	0,0	15,0	59,2	6
Francija	28,4	71,6	38,2	19,1	18,5	24,3	1.786
Danska	0,3	99,7	62,6	0,0	15,5	21,8	12
Švica	1,2	98,8	19,4	17,6	3,8	59,1	185
Belgija	0,3	99,7	39,7	0,0	0,0	60,3	49
Češka	26,1	73,9	37,1	17,0	16,1	29,8	2.493
Poljska	0,3	99,7	53,5	46,5	0,0	0,0	6
Madžarska	2,0	98,0	64,3	9,5	1,2	24,9	1.049
Portugalska	3,0	97,0	79,2	12,2	0,8	7,8	37
Slovenija	0,3	99,7	53,8	23,0	23,1	0,0	6
Estonija	3,5	96,5	23,1	0,0	9,3	67,6	23
Povprečje	12,4	87,6	35,9	20,8	20,4	22,9	910

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno 87,6 % anketirancev nima pogodbenega varčevanja, v Sloveniji ta odstotek znaša kar 99,7, enak odstotek imajo tudi v Belgiji in na Danskem, večji pa v Italiji in Španiji, kjer znaša 99,9. Povprečno pri skoraj 36 % lastnikov pogodbenih varčevanj znaša vrednost le-teh do 3.000 EUR. V povprečju znaša vrednost pogodbenega varčevanja 910 EUR, v Sloveniji pa povprečje znaša nekaj manj kot 6 EUR. Največ varčujejo na Češkem, kjer povprečna vrednost pogodbenega varčevanja znaša skoraj 2.500 EUR. Opazimo lahko, da ljudje v povprečju ne vlagajo velikih zneskov v pogodbeno varčevanje.

Tabela 27: Lastniški delež v podjetju v letu 2011

Država	Ali imate lastniški delež v podjetju? (v %)		Kolikšen delež podjetja imate v lasti? (v %)				
	Da	Ne	Do 25	Nad 25 do 50	Nad 50 do 75	Nad 75 do pod 100	100
Avstrija	4,3	95,7	6,4	12,0	0,0	1,4	80,2
Nemčija	6,9	93,1	7,7	6,6	0,0	0,8	84,9
Švedska	15,2	84,8	8,3	6,8	0,5	1,8	82,6
Nizozemska	7,0	93,0	2,3	16,4	2,8	1,5	77,0
Španija	5,7	94,3	2,5	19,8	3,2	0,2	74,3
Italija	4,1	95,9	4,6	34,2	1,4	6,0	53,7
Francija	4,6	95,4	5,0	18,3	2,2	5,6	68,9
Danska	9,8	90,2	3,8	7,4	0,3	1,4	87,1
Švica	10,4	89,6	6,3	10,0	3,5	4,9	75,3
Belgija	5,4	94,6	8,4	13,4	1,9	5,3	71,0
Češka	2,9	97,1	7,2	13,4	0,9	0,2	78,4
Poljska	2,1	97,9	9,7	2,9	0,0	0,0	87,4
Madžarska	5,5	94,5	4,5	7,3	2,3	1,7	84,2
Portugalska	6,5	93,5	7,4	19,5	13,2	5,5	54,5
Slovenija	3,6	96,4	2,6	10,0	5,1	3,6	78,6
Estonija	5,0	95,0	17,3	22,2	6,3	1,4	52,9
Povprečje	5,6	94,4	6,0	14,3	1,7	2,6	75,4

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno 5,6 % anketirancev ima lastniški delež v podjetju. Povprečno pri 75,4 % tistih, ki imajo delež, ta znaša 100 odstotkov. V Sloveniji ima 78,6 % anketirancev v lasti celotno podjetje, najvišji delež pa je na Danskem, kjer ima podjetje v celotni lasti nekaj več kot 87 % anketirancev.

3.3.3 Zavarovanja

Tabela 28: Življenjsko zavarovanje in vrednost življenjskega zavarovanja v letu 2011

Država	Ali imate življenjsko zavarovanje? (v %)		Vrednost življenjskega zavarovanja v EUR				
	Da	Ne	Do 10.000 EUR	Nad 10.000 do 20.000 EUR	Nad 20.000 do 50.000 EUR	Nad 50.000 EUR	Povprečna vrednost v EUR
Avstrija	27,3	72,7	26,9	30,4	26,0	16,6	5.877
Nemčija	27,2	72,8	21,0	28,6	27,8	22,6	5.238
Švedska	44,9	55,1	23,5	3,6	5,4	67,6	22.386
Nizozemska	30,4	69,6	21,7	14,6	26,1	37,7	6.214
Španija	10,6	89,4	10,4	27,5	24,8	37,3	2.670
Italija	6,2	93,8	22,9	43,4	16,0	17,7	1.486
Francija	22,8	77,2	70,9	4,7	10,7	13,8	4.519
Danska	27,6	72,4	6,2	9,8	7,0	77,0	11.188
Švica	18,8	81,2	3,5	14,8	27,8	53,9	8.797
Belgija	27,1	72,9	26,7	14,2	38,0	21,1	2.294
Češka	20,8	79,2	35,8	8,3	13,9	42,1	4.926
Poljska	31,4	68,6	82,2	9,9	6,6	1,4	948
Madžarska	18,1	81,9	47,3	12,9	4,3	35,5	39.583
Portugalska	18,1	81,9	16,7	18,2	37,8	27,3	2.942
Slovenija	31,7	68,3	62,2	17,5	16,0	4,4	574
Estonija	7,9	92,1	28,2	6,5	3,2	62,1	1.438
Povprečje	21,4	78,6	37,5	20,3	20,0	22,1	5.171

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno ima 21,4 % anketirancev sklenjeno življenjsko zavarovanje, največji odstotek anketirancev, ki imajo sklenjeno življenjsko zavarovanje, je na Švedskem, kjer odstotek znaša skoraj 45. Pri povprečno 37,5 % anketirancev, ki imajo sklenjeno življenjsko zavarovanje, vrednost ne presega 10.000 EUR, na Danskem pa ima 77 % anketirancev vrednost življenjskega zavarovanja nad 50.000 EUR. Povprečna vrednost življenjskega zavarovanja znaša 5.171 EUR, v Sloveniji pa 574 EUR. Največjo vrednost življenjskega zavarovanja imajo na Madžarskem, kjer povprečje znaša nekaj več kot 39.500 EUR.

3.3.4 Avtomobili

Tabela 29: Struktura lastništva avtomobilov glede na število avtomobilov (v odstotkih) v letu 2011

	Nima avtomobila	1 avtomobil	2 avtomobila	3 ali več avtomobilov	Skupaj
Avstrija	32,9	52,3	13,2	1,7	100,0
Nemčija	28,5	51,9	17,3	2,3	100,0
Švedska	22,7	54,1	19,4	3,9	100,0
Nizozemska	23,2	63,0	11,7	2,1	100,0
Španija	45,5	40,3	11,9	2,4	100,0
Italija	31,3	44,3	19,6	4,7	100,0
Francija	20,4	45,6	28,1	5,9	100,0
Danska	23,5	58,9	15,4	2,1	100,0
Švica	26,3	51,9	18,8	2,9	100,0
Belgija	24,8	58,2	15,1	1,9	100,0
Češka	49,1	45,7	4,6	0,6	100,0
Poljska	63,9	32,3	3,4	0,4	100,0
Madžarska	68,1	28,4	3,2	0,3	100,0
Portugalska	43,4	39,7	13,6	3,3	100,0
Slovenija	30,6	53,9	13,4	2,0	100,0
Estonija	62,2	30,3	6,4	1,1	100,0
Povprečje	34,3	46,3	16,4	3,1	100,0

Vir: SHARE, 2013.

V povprečju nekaj več kot tretjina anketirancev nima svojega avtomobila. Samo en avtomobil ima povprečno 46,3 % anketirancev. Več kot tri avtomobile ima skoraj 6 % anketirancev v Franciji.

Tabela 30: Vrednost avtomobila v letu 2011

Država	Vrednost avtomobila				
	Do 3.000 EUR	Nad 3.000 do 6.000 EUR	Nad 6.000 do 12.000 EUR	Nad 12.000 EUR	Povprečna vrednost v EUR
Avstrija	24,4	22,2	28,9	24,5	6.662
Nemčija	29,2	19,7	26,0	25,0	7.225
Švedska	23,7	20,5	27,9	27,9	8.284
Nizozemska	29,1	19,7	27,5	23,7	6.927
Španija	48,6	25,1	18,7	7,5	3.037
Italija	35,3	25,6	24,3	14,8	5.019
Francija	30,4	21,4	24,5	23,7	7.147
Danska	18,8	13,3	24,4	43,4	10.869
Švica	25,6	19,8	18,0	36,7	8.265
Belgija	33,3	19,3	25,6	21,7	6.468
Češka	63,6	20,9	12,7	2,7	1.746
Poljska	76,5	15,0	8,5	0,0	972
Madžarska	64,9	21,5	11,0	2,6	1.263
Portugalska	38,9	18,2	25,5	17,4	4.806
Slovenija	45,9	23,0	21,2	9,9	3.770
Estonija	61,4	19,4	13,6	5,7	1.555
Povprečje	36,2	21,3	23,2	19,4	5.454

Vir: SHARE, 2013.

Pri povprečno 57,5 % anketirancih znaša vrednost avtomobila do 6.000 EUR. Povprečna vrednost avtomobila znaša 5.454 EUR, v Sloveniji pa 3.770 EUR. Največjo povprečno vrednost avtomobila imajo na Danskem, kjer ta znaša 10.869 EUR. Na Danskem ima 43,4 % anketirancev vrednost avtomobila nad 12.000 EUR.

3.3.5 Dohodek gospodinjstva

Tabela 31: Mesečni prihodki gospodinjstva v letu 2011

Država	Prihodki vseh članov gospodinjstva v zadnjem mesecu				
	Do 1000 EUR	Nad 1.000 do 2.000 EUR	Nad 2.000 do 3.000 EUR	Nad 3.000 EUR	Povprečje prihodkov v EUR
Avstrija	15,4	31,1	22,8	30,7	2.755
Nemčija	16,5	30,7	21,5	31,2	2.668
Švedska	8,9	21,4	21,8	47,9	3.489
Nizozemska	8,0	25,7	22,2	44,1	3.486
Španija	39,0	33,1	15,0	12,9	1.665
Italija	25,7	35,2	20,6	18,6	2.111
Francija	12,5	26,2	23,1	38,3	3.084
Danska	3,6	20,8	20,6	54,9	3.758
Švica	4,5	7,8	9,9	77,8	8.210
Belgija	8,2	24,9	18,3	48,5	5.452
Češka	71,9	22,6	4,0	1,5	870
Poljska	88,1	10,8	1,1	0,0	562
Madžarska	84,2	13,1	1,8	0,9	640
Portugalska	59,6	22,5	7,3	10,7	1.488
Slovenija	41,6	26,4	11,8	20,2	2.234
Estonija	81,0	14,7	3,0	1,3	679
Povprečje	30,0	26,9	17,2	25,9	2.456

Vir: SHARE, 2013.

Iz analize o prihodkih vseh članov gospodinjstva v zadnjem mesecu v Tabeli 31 lahko opazimo, da v povprečju v skoraj 57 % gospodinjstev mesečni prihodki znašajo do 2.000 EUR. Nad 4.000 EUR mesečno zasluži skoraj 78 % anketiranih v Švici. Do 2.000 EUR znašajo mesečni prihodki 68 % gospodinjstev anketiranih v Sloveniji. Povprečno znaša znesek prihodkov gospodinjstva 2.456 EUR. V Sloveniji znašajo povprečni dohodki gospodinjstva 2.234 EUR mesečno. Najmanjše mesečne prihodke imajo gospodinjstva na Poljskem, kjer dohodki znašajo povprečno 562 EUR mesečno. Največji povprečni prihodki pa znašajo 8.210 EUR v Švici.

3.3.6 Dolgovi

Tabela 32: Analiza o dolgovih v letu 2011

Država	Znesek dolgov v EUR				
	Do 3.500 EUR	Nad 3.500 do 7.000 EUR	Nad 7.000 do 14.000 EUR	Nad 14.000 EUR	Povprečna vrednost dolgov v EUR
Avstrija	22,7	14,4	8,9	54,0	3.550
Nemčija	19,5	19,3	21,5	39,7	2.443
Švedska	22,3	12,9	16,2	48,5	5.383
Nizozemska	36,4	13,5	14,1	36,0	1.759
Španija	46,1	17,3	16,6	20,0	962
Italija	38,1	24,5	13,8	23,5	4.008
Francija	41,2	17,2	19,0	22,6	2.641
Danska	16,6	16,1	18,3	49,0	7.611
Švica	15,5	6,3	20,6	57,6	4.873
Belgija	35,1	17,4	20,2	27,4	1.525
Češka	55,6	14,9	12,2	17,3	1.178
Poljska	73,7	9,7	9,2	7,4	413
Madžarska	60,6	6,9	8,2	24,3	5.824
Portugalska	32,4	21,0	9,4	37,1	2.263
Slovenija	48,4	21,6	16,2	13,9	625
Estonija	64,9	14,5	5,7	15,0	955
Povprečje	38,2	17,1	16,7	28,0	2.570

Vir: SHARE, 2013.

Povprečno 38,2 % anketirancev ima dolgove do 3.500 EUR. Največ dolgov nad 14.000 EUR imajo v Švici, kjer odstotek anketirancev, ki imajo najmanj tolikšne dolgove, znaša 57,6. V Sloveniji ima skoraj polovica anketirancev dolgove do 3.500 EUR. Povprečna vrednost dolgov znaša 2.570 EUR, v Sloveniji pa 625 EUR. Največji znesek dolga imajo na Madžarskem, kjer znaša povprečna vrednost dolgov anketirancev 5.824 EUR.

3.3.7 Celotno premoženje

V Tabeli 33 je združeno celotno premoženje. V stolpcu prihodki so združeni prihodki od najemnin in povprečni prihodki celotnega gospodinjstva. V stolpcu vrednostni papirji so zajeti delnice, obveznice in vzajemni skladi. V stolpcu likvidnostna sredstva najdemo združeno stanje na transakcijskem računu in pogodbeno varčevanje. Dolgoročno varčevanje pa zajema pokojninske račune in življenjsko zavarovanje.

Tabela 33: Bruto premoženje po posameznih vrstah premoženja v EUR v letu 2011

Država	Vrednost nepremičnin	Prihodki	Vrednostni papirji	Vrednost likvidnih sredstev	Dolgoročno varčevanje	Vrednost avtomobila	Bruto premoženje skupaj
Avstrija	142.504	2.955	5.302	8.300	7.189	6.662	172.912
Nemčija	138.445	3.263	9.317	14.292	7.452	7.225	179.994
Švedska	175.422	3.627	34.727	31.230	43.018	8.284	296.308
Nizozemska	218.747	3.801	8.927	18.925	8.246	6.927	265.573
Španija	234.783	1.744	1.808	5.870	3.698	3.037	250.940
Italija	197.749	9.824	4.986	4.853	1.880	5.019	224.311
Francija	212.111	3.787	7.464	15.641	16.677	7.147	262.827
Danska	231.865	5.970	56.314	24.466	37.993	10.869	367.477
Švica	478.004	9.366	49.354	56.754	23.225	8.265	624.968
Belgija	216.486	6.380	22.566	41.697	6.726	6.468	300.323
Češka	57.968	998	1.310	16.609	11.019	1.746	89.650
Poljska	47.776	565	115	1.145	977	972	51.550
Madžarska	34.102	821	6.658	27.358	43.047	1.263	113.249
Portugalska	96.053	1.817	1.007	6.534	3.993	4.806	114.210
Slovenija	131.876	2.276	1.187	1.668	703	3.770	141.480
Estonija	47.914	765	1.490	11.989	2.824	1.555	66.537
Povprečje	170.640	4.073	8.396	13.192	9.564	5.454	210.743

Vir: SHARE podatki, 2014.

Povprečno skupno bruto premoženje znaša 210.743 EUR, v Sloveniji pa 141.480 EUR. Največje bruto premoženje imajo starejši od 50 let v Švici, kjer povprečna vrednost bruto premoženja znaša 624.968 EUR, najmanjše premoženje pa imajo na Poljskem, kjer znaša povprečna vrednost bruto premoženja 51.550 EUR.

Tabela 34: Bruto premoženje po državah v EUR v letu 2011

Država	Povprečno bruto premoženje	Pariteta kupne moči (PPP)	Povprečno bruto premoženje upošteva PPP
Avstrija	172.912	110,2	156.907
Nemčija	179.994	103,4	174.075
Švedska	296.308	129,6	228.633
Nizozemska	265.573	110,4	240.555
Španija	250.940	93,6	268.098
Italija	224.311	102,0	219.913
Francija	262.827	112,1	234.458
Danska	367.477	137,0	268.231
Švica	624.968	155,2	402.686
Belgija	300.323	111,4	269.590
Češka	89.650	72,7	123.315
Poljska	51.550	58,7	87.819
Madžarska	113.249	58,7	192.928
Portugalska	114.210	83,3	137.107
Slovenija	141.480	83,0	170.458
Estonija	66.537	69,6	95.599
Povprečje	210.743	99,4	212.015

Vir: SHARE, 2013; PPP: Pariteta kupne moči, 2014.

Da bi bile vrednosti po posameznih državah bolj primerljive, smo upoštevali v izračunih še pariteto kupne moči. Upoštevali smo torej, da so ravni cen v posameznih državah različne in se zato za isti znesek dobi v posameznih državah različna raven dobrin. Na ta način ugotovimo, da novo povprečje bruto premoženja znaša 212.015 EUR, v Sloveniji pa 170.458 EUR. Najmanjše bruto premoženje ima še vedno Poljska, toda sedaj povprečna vrednost bruto premoženja znaša 87.819 EUR. Največje bruto premoženje imajo po pariteti kupne moči še vedno v Švici, toda sedaj znaša povprečna vrednost bruto premoženja 402.686 EUR. Zaporedje razvrstitve posameznih držav je torej približno enako, vendar so razmerja med posameznimi državami ustrežnejša – razlike med državami se torej v primeru uporabe paritete kupne moči zmanjšajo, kar je pričakovano.

Tabela 35: Bruto in neto premoženje ter BDP na prebivalca upoštevaje PPP, 2011 (v EUR)

Država	Povprečno bruto premoženje upoštevaje PPP	Povprečni dolgovi upoštevaje PPP	Povprečno neto premoženje upoštevaje PPP	BDP na prebivalca upoštevaje PPP	Neto premoženje izraženo v k BDP na prebivalca
Avstrija	156.907	3.222	153.685	35.475	4,33
Nemčija	174.075	2.363	171.712	33.888	5,07
Švedska	228.633	4.154	224.479	34.577	6,49
Nizozemska	240.555	1.594	238.961	35.698	6,69
Španija	268.098	1.028	267.070	26.264	10,17
Italija	219.913	3.929	215.984	28.648	7,54
Francija	234.458	2.356	232.102	30.006	7,74
Danska	268.231	5.555	262.676	34.548	7,60
Švica	402.686	3.140	399.546	42.386	9,43
Belgija	269.590	1.369	268.221	32.950	8,14
Češka	123.315	1.620	121.695	22.369	5,44
Poljska	87.819	704	87.115	18.014	4,84
Madžarska	192.928	9.922	183.006	18.551	9,87
Portugalska	137.107	2.716	134.391	21.369	6,29
Slovenija	170.458	753	169.705	23.299	7,28
Estonija	95.599	1.372	94.227	19.276	4,89
Povprečje	212.015	2.585	209.430	30.426	6,88

Vir: SHARE, 2013; BDP na prebivalca, 2014.

Končno izračunamo še neto premoženje, ki predstavlja prej ugotovljeno (bruto) premoženje, ki mu odštejemo obveznosti. Obveznosti niso pretirano velike, zato se tudi izračunano neto premoženje ne razlikuje veliko od bruto premoženja. Povprečno neto premoženje tako znaša 209.430 EUR. V Sloveniji znaša povprečno neto premoženje 169.705 EUR, najmanjše povprečno neto premoženje znaša 87.115 na Poljskem, največje pa 399.546 EUR v Švici. Za primerjavo sem v tabelo dodal še vrednosti bruto domačega proizvoda na prebivalca posameznih držav in nato to vrednost izrazil v količniku, potrebnem za doseg neto premoženja.

Tabela 36: Primerjava neto premoženja, neto plač in razmerja med pokojninami in plačami; izraženo v paritetah kupne moči (PPP), 2011

Država	Povprečno neto premoženje v EUR	Povprečna neto plača* (EUROSTAT)	Odstotek pokojnine glede na neto plačo**	Neto premoženje, izraženo v številu mesečnih neto plač
Avstrija	153.685	1.978	59	78
Nemčija	171.712	2.124	51	81
Švedska	224.479	2.010	58	112
Nizozemska	238.961	2.376	46	101
Španija	267.070	1.753	56	152
Italija	215.984	1.641	55	132
Francija	232.102	1.920	64	121
Danska	262.676	1.926	42	136
Švica	399.546	2.685	39	149
Belgija	268.221	1.848	44	145
Češka	121.695	1.043	53	117
Poljska	87.115	1.002	55	87
Madžarska	183.006	867	59	211
Portugalska	134.391	1.328	56	101
Slovenija	169.705	1.144	47	148
Estonija	94.227	955	54	99
Povprečje	209.430	1.793	52	117

Opombe: *Povprečna neto plača se nanaša na samsko osebo brez otrok v višini 100 % povprečja.

**Nadomestitveno razmerje, izraženo kot povprečna pokojnina v starosti 65-74 glede na povprečno plačo v starosti 50-59.

Vir: SHARE, 2013; EUROSTAT: Razmerje med plačami in pokojninami; EUROSTAT: neto plače, 2014.

Do sedaj smo primerjali premoženje prebivalcev starih 50+ po posameznih državah, sedaj bi pa želeli pogledati še relativno raven premoženja starejših prebivalcev glede na siceršnje razmere v posamezni državi; konkretno nas zanima višina premoženja glede na dohodke upokojencev in glede na plače zaposlenih. Povprečna neto plača znaša 1.793 EUR, v Sloveniji znaša povprečna vrednost neto plač 1.144 EUR. Najmanjše povprečne neto plače so na Madžarskem, kjer povprečna vrednost znaša 867 EUR, največje pa v Švici, kjer povprečna neto plača znaša 2.685 EUR. Povprečno predstavlja pokojnina 52 % neto plače, največji delež imajo v Franciji, kjer pokojnine predstavljajo 64 % povprečne neto plače, najmanjši delež pa je v Švici, kjer pokojnine predstavljajo 39 % povprečne neto plače. Povprečno znaša neto premoženje 117 neto plač. V Sloveniji znaša povprečno neto premoženje oseb, starih nad 50 let, 148 povprečnih neto plač. Najvišje premoženje, izraženo v številu neto plač imajo na Madžarskem, kjer znaša količnik 211, najmanj povprečnih neto plač pa znaša premoženje v

Avstriji, kjer količnik znaša 78. Spomnimo, da je v Avstriji najmanjši delež lastniških stanovanj, nepremičnine pa so najpomembnejša oblika varčevanja.

Tabela 37: Premoženje v nepremičninah in finančno premoženje ter odstotek premoženja v nepremičninah glede na celotno neto premoženje ob upoštevanju PPP, 2011

	Premoženje v nepremičninah	Finančno premoženje	Premoženje v nepremičninah	Neto premoženje	Odstotek premoženja v nepremičninah
Avstrija	129.314	23.746	129.314	153.685	84
Nemčija	133.893	34.324	133.893	171.712	78
Švedska	135.356	112.602	135.356	224.479	60
Nizozemska	198.140	39.899	198.140	238.961	83
Španija	250.837	13.120	250.837	267.070	94
Italija	193.872	21.543	193.872	215.984	90
Francija	189.216	43.569	189.216	232.102	82
Danska	169.245	124.743	169.245	262.676	64
Švica	307.992	138.699	307.992	399.546	77
Belgija	194.332	77.369	194.332	268.221	72
Češka	79.736	29.936	79.736	121.695	66
Poljska	81.390	2.802	81.390	87.115	93
Madžarska	58.095	77.884	58.095	183.006	32
Portugalska	115.310	13.351	115.310	134.391	86
Slovenija	158.887	5.834	158.887	169.705	94
Estonija	68.842	17.068	68.842	94.227	73
Povprečje	171.091	35.225	171.091	209.430	82

Vir: SHARE podatki, 2014.

V Tabeli 37 lahko vidimo, da imajo anketiranci v 15 od 16 držav večje premoženje v nepremičninah, kot imajo finančnega premoženja. Trditev ne velja samo za Madžarsko, kjer imajo anketiranci na Madžarskem v povprečju več finančnega premoženja, kot premoženja v obliki nepremičnine.

Potrdim lahko hipotezo, da predstavlja premoženje v nepremičninah največji del celotnega premoženja. V povprečju znaša delež premoženja v nepremičninah glede na celotno premoženje 82 %. V Sloveniji je ta odstotek skupaj s Španijo najvišji, saj imajo anketiranci v Sloveniji in Španiji povprečno kar 94 % celotnega premoženja v nepremičninah. Ta trditev ponovno velja za 15 od 16 držav, spet se tu razlikuje Madžarska, kar pa gre pripisati dejstvu, da imajo v povprečju večji delež celotnega premoženja v finančnih instrumentih.

SKLEP

V magistrskem delu sem opisal proces staranja prebivalstva, zajel sem varčevanje starejšega prebivalstva, stanovanjski zakon ter pokojninski zakon. Premoženje starejših prebivalcev je namreč v bistveni meri odvisno od načina financiranja pokojnin. Če si morajo posamezniki sami financirati potrošnjo po tem, ko se upokojijo (ali vsaj deloma), bodo varčevali več, kot če za njihove pokojnine poskrbi država v obliki javnofinančnega financiranja pokojnin. Vse tri točke so torej tesno povezane z glavno temo naloge, to je analizo premoženjskega stanja prebivalstva Evrope, starega nad petdeset let.

Na podlagi teoretičnega opisa sem prikazal pokojninski sistem v Sloveniji, za boljši pregled pa tudi pokojninske sisteme drugje po Evropi. PAYG je dandanes zaradi problema staranja prebivalstva pod velikim pritiskom. Upokojujejo se številčne generacije, rojene ob izbruhu rodnosti po drugi svetovni vojni, hkrati pa je delovno aktivnega prebivalstva, ki bi plačevali prispevke vse manj.

S prikazom premoženjskega stanja prebivalstva Evrope, starega nad petdeset let, sem želel prikazati razlike v premoženjskem stanju med posameznimi državami in ugotoviti, kakšno je stanje v Sloveniji po posameznih vrstah premoženja. Na podlagi narejenih analiz sem ugotovil, da imajo v Sloveniji prebivalci, starejši od 50 let, v povprečju manj premoženja, kot znaša povprečje ostalih izbranih evropskih držav, vključenih v SHARE anketo. Rezultati so pokazali, da lahko potrdim obe zastavljeni hipotezi.

Prva hipoteza je bila, da imajo ljudje v tej starosti večjo vrednost premoženja v nepremičninah kot v obliki finančnega premoženja. Rezultati so pokazali, da imajo anketiranci v povprečju 171 tisoč EUR svojega premoženja v nepremičninah, medtem ko imajo v povprečju 35 tisoč EUR v finančnem premoženju. Za Slovenijo se je izkazalo, da znaša povprečno premoženje v nepremičninah 159 tisoč EUR, finančno premoženje pa v povprečju 6 tisoč EUR.

Z analizo smo potrdili tudi drugo hipotezo, ki se je glasila, da je premoženje v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami manjše, vendar je odstotek premoženja v nepremičninah, glede na celotno premoženje, večji kot v drugih državah. Povprečno neto premoženje, ki ga imajo prebivalci, starejši od 50 let, v nepremičninah, znaša za vse SHARE države 82 % celotnega premoženja, medtem ko znaša v Sloveniji 94 %, kar je najvišji odstotek izmed vseh v anketo zajetih držav.

V preteklosti podobnih analiz za Slovenijo ni bilo narejenih, zato računam, da bodo moji rezultati lahko podlaga drugim raziskovalcem za njihove nadaljnje, bolj poglobljene analize. V prihodnje bi bila zanimiva tudi primerjava rezultatov, ki sem jih predstavil, z rezultati 5. vala (in tudi poznejših valov) SHARE ankete.

LITERATURA IN VIRI

1. Alessie, R., Angelini, V., & Santen, P. (2013). Pension wealth and household savings in Europe: Evidence from SHARELIFE. *European Economic Review*, 63(2013), 308–328.
2. Arnberg, S., & Barslund, M. (2014). *The Crowding-out Effect of Mandatory Labour Market Pension Schemes on Private Savings Evidence from renters in Denmark*. Bruselj: Centre for European policy studies.
3. ARSO. (2014). Lastništvo osebnih avtomobilov. Najdeno 5. aprila 2014 na spletnem naslovu http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=418
4. *Bančna ponudba varčevanj*. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.erevir.si/gospodarno/podjetno/133-bancna-ponudba-varcevanj.html>
5. Banka Slovenije. (2013a). *Poročilo o finančni stabilnosti*. Ljubljana: Banka Slovenije.
6. Banka Slovenije. (2013b). *Hipotekarna zadolženost in z njo povezana finančna negotovost slovenskih gospodinjstev*. Ljubljana: Banka Slovenije.
7. Banka Slovenije. (2014a). *Stabilnost slovenskega bančnega sistema*. Ljubljana: Banka Slovenije.
8. Banka Slovenije. (2014b). Zavarovalnice in pokojninski skladi. Najdeno 6. april 2014 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/gl=si>
9. *BDP na prebivalca*. Najdeno 1. oktobra 2014 na spletnem naslovu http://www.google.si/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_y=ny_gdp_pcap_cd&dim=country:SVN:SVK:HRV&hl=sl&dl=sl
10. Bender, K.A., Mavromaras, K., Theodossiou, I., & Wei, Z. (2014). *The Effect of Wealth and Earned Income on the Decision to Retire: A Dynamic Probit Examination of Retirement*. Bonn: IZA.
11. Bijelić, M. (1998). *Zavarovanje in pozavarovanje*. Ljubljana: Art agencija.
12. Blau, F.D., & Graham, J.W. (1990). Black-White differences in wealth and asset composition. *The Quarterly Journal of Economics*, 105, 321–339.
13. Boncelj, J. (1983). *Zavarovalna ekonomika*. Maribor: založba Obzorja.
14. Brandt, M., & Deindl, C. (2013). Intergenerational Transfers to Adult Children in Europe: Do Social Policies Matter? *Journal of Marriage and Family* 75(1), 235–251. Minneapolis: The National Council on Family Relations.
15. Bratanič, J. (2014, 22. februar). V treh letih polovica manj odobrenih posojil gospodinjstvom. *Dnevnik*. Najdeno 5. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/poslovni/novice/v-treh-letih-polovica-manj-odobrenih-posojil-gospodinjstvom>
16. Brenčič, Š. (2014). Staranje prebivalstva in varčevanje za starost. Najdeno 12. februarja 2014 na spletnem naslovu <https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.delavska-participacija.com%2Fpriloge%2FI>

D080612.doc&ei=yM37UqX1LsHOygOivoD4Ag&usg=AFQjCNFHuHqQROb151gJDJf-ClIFkeCm0w&bvm=bv.61190604,d.bGQ&cad=rja

17. Broeders, D., Chen, A. & Koos, B. (2014). *Utility-equivalence of pension security mechanisms*. Amsterdam: De Nederlandsche Bank NV.
18. Chang, Y. R. (1994). Saving behaviour of U.S. households in the 1980s: Results from the 1983 and 1986 Survey of Consumer Finance. *Financial Counseling and Planning*, 5, 45–64. Missouri: University of Missouri-Columbia.
19. Chen, S., Yang, I., Chiou, W., & Hsu, H. (2014). *The Elderly People's Housing Tenure Decisions and Economic Status after Moving in Taiwan*. Vienna: European Real Estate Society.
20. Conde-Ruiz, J.I., & González, C.I. (2014). *From Bismarck to Beveridge: The Other pension reform in Spain*. Madrid: Banco de Espana.
21. Coleman, A. (2014). *To Save or Save Not: Intergenerational Neutrality and the Expansion of New Zealand Superannuation* (New Zealand Treasury Working Paper 14/02). Wellington: New Zealand Treasury.
22. Cross tab survey analysis. Najdeno 21. avgusta 2014 na spletnem naslovu <https://www.surveymonkey.com/blog/en/blog/2012/05/17/cross-tab-survey-analysis/>
23. Davies, J., Lluberas, R. & Shorrocks, A.F. (2012). *Measuring the Global Distribution of Wealth*. 2012 OECD World Forum New Delhi. New Delhi: presentation.
24. Delakorda, A. (2011). *Varčevanje in investicije pred krizo in v krizi – prikazi in analize*. Ljubljana: Banka Slovenije.
25. Delnica. Najdeno 6. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://www.spodezelja.si/index.php?option=com_content&view=article&id=503:kaj-jedelnica&catid=58:finanni-nasveti&Itemid=604
26. Di, Z. X., Belsky, E., & Liu, X. (2007). Do homeowners achieve more household wealth in the long run? *Journal of Housing Economics* 16(2007), 274–290.
27. Drenovec, F. (2000). Varčevanje, denar (M3) in banke v razmerah zunanjega primanjkljaja. Najdeno 6. avgust 2014 na spletnem naslovu http://www.bsi.si/html/publikacije/arc/Pr_2000_03/varc_denar.pdf
28. Eisler, R. (2007). *The real wealth of nations: creating a caring economics* 45(2), 327. Choice Reviews online.
29. Eller, T.J., & Frazer, W. (1993). *Asset ownership of households: 1993 Current Population Reports*, 70-77. Washington, DC: Government Printing Office.
30. Evropska komisija. (2011). *Pension systems in the EU – contingent liabilities and assets in the public and private sector*. IP/A/ECON/ST/2010-26. Bruselj: Evropska komisija.
31. EUROSTAT. (2014). Letni indeksi cen stanovanj. Najdeno 25. Avgusta 2014 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0419010S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/04_cene/04190_ICSN/&lang=2
32. EUROSTAT. (2014). Neto plače. Najdeno 25. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

33. EUROSTAT. (2014). Razmerje med plačami in pokojninami. Najdeno 25. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_pnp3&lang=en
34. Fanti, L., & Gori, L. (2012). *PAYG pensions, tax-cum-subsidy and A-Pareto efficiency*. Elsevier: Research in Economics 66, str. 65–71. Venice: Elsevier.
35. Global wealth pyramid. (2013). Najdeno 8. septembra 2014 na spletnem naslovu <http://www.businessinsider.com/global-wealth-pyramid-2013-10>
36. Gorenčič, D. (2014). *Financiranje stanovanjske gradnje z vidika nacionalne stanovanjske varčevalne sheme in evropske izkušnje s pogodbenim varčevanjem* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Grech, A. G. (2014). *Evaluating the possible impact of pension reforms on elderly poverty in Europe*. July 2014. Munich: Munich Personal RePEc Archive.
38. Hagemann, R. P., & Nicoletti, G. (1989). *Ageing Populations: Economic Effects and Implications for Public Finance*. OECD Economics Department Working Papers, No. 61. Paris: OECD.
39. Hipoteka. (2014). Najdeno 5. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://upravljanje-terjatev.gzs.si/slo/upravljanje_terjatev/zavarovanje_obveznosti/59096
40. Hospido, L., & Zamarro, G. (2014). *Retirement Patterns of Couples in Europe*. Dokument za razpravo št. 7926. Bonn: IZA.
41. Jazbinškov zakon. (2014). Najdeno 3. marca 2014 na spletnem naslovu <https://www.dnevnik.si/clanek/1042402047>
42. Juhart, M. (2003). *Stanovanjski zakon (SZ-1) – Uvodna pojasnila prof. dr. Miha Juhart*. Ljubljana: GV založba.
43. Keynes, J. M. (1987). *Opća teorija zaposlenosti, kamate i novca*. Zagreb: Cekade.
44. Kohli, M., & Albertini, M. (2009). Childlessness and intergenerational transfers : what is at stake? *Ageing & Society* 29(2009), 1171–1183. Cambridge University Press.
45. Leussink, M. & Smeets, J.J.A.M. (2013). Elderly and Housing Costs: Constraints in Mobility on the Housing Market. Najdeno 6. avgust 2014 na spletnem naslovu http://eres.architexturez.net/doc/oai-eres.id-eres2013_139
46. Lim, I. (2013). The Effect of Further Liberalisation in the Healthcare Industry on the (Healthcare) Real Estate in the Netherlands: A Comparison to Germany. Najdeno 6. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://eres.architexturez.net/doc/oai-eres.id-eres2013_195
47. Mediana. (2014). Najdeno 27. avgusta 2014 na spletnem naslovu <https://udomacenastatistika.wordpress.com/tag/mediana/>
48. Munnell, A. H. (2014). *The impact of aging baby boomers on labor force participation*. Number 14-4. Boston College. Boston: Center for retirement research.
49. Novella, R., & Olivera, J. (2014). *Mental Retirement and Non-Contributory Pensions for the Elderly Poor in Peru*. Ku leuven: center for economic studies. Dokument za razpravo DPS14.05. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

50. OECD. (2006). *Pension-system Typology*. OECD: OECD Pensions at a Glance 2005: Public Policies across OECD Countries. Paris: OECD.
51. OECD. (2013a). OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth. Paris: OECD.
52. OECD. (2013b). *Household savings*. OECD Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics. Paris: OECD.
53. OECD. (2013c). *Pension at a Glance 2013: OECD and G20 indicators*. Paris: OECD.
54. OECD. (2014a). Household wealth and indebtedness. Najdeno 8. September 2014 na spletnem naslovu: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/household-wealth-and-indebtedness-2014-1_hswlth-table-2014-1-en.
55. OECD. (2014b). Saving rate. National Accounts at a Glance 2014. Paris: OECD.
56. OECD. (2014c). *Society at a Glance 2014 – OECD Social Indicators*. Paris: OECD.
57. Pavlin B. (2014). *Značilnosti trga in gibanje cen stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji v obdobju 2003-2011*. Najdeno 25. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/StatisticniDnevi/Docs/Radenci2011/PavliniTrg_stanovanjskih%20nepremicnin-prispevek.pdf
58. Pojasnilo glede upoštevanja dohodkov in premoženja. Najdeno 1. marca 2014 na spletnem naslovu <http://www.saop.si/poslovne-informacije/novice/aktualno-1120/pojasnilo-glede-upostevanja-dohodkov-in-premozenja/>
59. Poterba, J. M. (2014). *Retirement security in an aging society*. Nber working paper series: Working Paper 19930. Cambridge: National bureau of economic research.
60. Povprečje. Najdeno 5. septembra 2014 na spletnem naslovu <http://www2.arnes.si/~mpavle1/mp/stat.html>
61. PPP. Najdeno 25. avgusta 2014 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
62. Prskawetz, A., & Sambt, J. (2014). *Economic support ratios and the demographic dividend in Europe*. *Demographic research*, volume 30, article 34, pages 963–1010.
63. Puntnar B. (2007). *Finančna svoboda v pokoju* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru.
64. Repovž E. (2014, 4. februar). Individualni pokojninski računi med pravičnostjo in solidarnostjo. Dnevnik. Najdeno 5. septembra 2014 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/novice/slovenija/individualni-pokojninski-racuni-med-pravicnostjo-in-solidarnostjo.html>
65. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020. (2014). Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 114/06 – ZUTPG, 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS in 57/12. Priloga 2: Ključne okoliščine in dejavniki vpliva na delovanje sistema socialnega varstva in določanje ciljev nacionalnega programa socialnega varstva v obdobju 2013-2020.
66. Sample. Najdeno 11. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.share-project.org/data-access-documentation/sample.html>

67. Slovenske družine med najmanj premožnimi v EU. (2013). Primorske novice. Najdeno 5. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://www.primorske.si/Slovenija-in-svet/Slovenske-druzine-med-najmanj-premoznimi-v-EU.aspx>
68. Stanovanjski zakon. V *Wikipedia online encyclopedia*. Najdeno 3. marca 2014 na spletni strani [http://sl.wikipedia.org/wiki/Stanovaljski_zakon_\(1991\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Stanovaljski_zakon_(1991))
69. SHARE. Najdeno 8. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.share-project.org/>
70. SHARE. (2013). Vrednosti uporabljene iz 4. vala ankete SHARE.
71. Stvarnopravni zakonik. (2003). Uradni list RS št. 87/02 in 91/13.
72. SURS. (2011). *Ljudje, družine, stanovanja: Registrski popis 2011*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
73. SURS. (2012). Varčevanje v Sloveniji. Najdeno 18. marca 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5854
74. SURS. (2013). *Statistični portret Slovenije v EU 2013*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
75. SURS. (2014a). Indeks staranja. Najdeno 25. februarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebina.aspx?leto=2013&ClanekNaslov=PrebivalstvoIndeks>
76. SURS. (2014b). Indeks staranja po slovenskih občinah, 1. julij 2011. Najdeno 25. februarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebina.aspx?leto=2013&ClanekNaslov=PrebivalstvoIndeks>
77. SURS. (2014c). Varčevanje gospodinjstev. Najdeno 18. marca 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5973
78. Uporabniki. Najdeno 12. avgust 2014 na spletnem naslovu <http://www.share-slovenija.si/strani/uporabniki>
79. Verbole T. (2007, 5. julij). Obveznice v praksi. Finance. Najdeno 5. avgusta 2014 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/185924/Obveznice-v-praksi>
80. Vzajemni sklad. V *Wikipedia online encyclopedia*. Najdeno 29. julija 2014 na spletni strani http://sl.wikipedia.org/wiki/Vzajemni_sklad
81. Wen Peng, C., & Tsai, I. (2014). The Effects of Population Structure Change on Housing Prices. Najdeno 6. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://eres.architexturez.net/system/files/pdf/eres2014_163.content.pdf
82. *What is personal wealth*. Najdeno 1. marca 2014 na spletnem naslovu <http://www.wisegeek.com/what-is-personal-wealth.htm>
83. Willmore L. (2007). *Universal Pensions for Developing Countries*. Elsevier: *World Development Vol. 35*, No. 1, pp. 24–51. Beijing: Elsevier.
84. Wolff, E.N. (1996). *Top heavy: The increasing inequality of wealth in America and what can be done about it*. New York: The New Press.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Prikaz vzorca v 1. valu raziskave	1
Priloga 2: Prikaz vzorca v 2. valu raziskave	2
Priloga 3: Prikaz vzorca za 3. val raziskave.....	3

Priloga 1: Prikaz vzorca v 1. valu raziskave

Tabela1: Prikaz vzorca v 1. valu raziskave (2004) glede na državo, spol in starost

Država	Skupaj	Moški	Ženske	–50	50–64	65–74	75+
Avstrija	1.893	783	1.100	44	949	544	356
Belgija	3.827	1.741	2.086	128	1.947	992	760
Danska	1.707	771	936	92	916	369	330
Francija	3.193	1.384	1.809	141	1.627	768	657
Nemčija	3.008	1.380	1.628	65	1.569	887	486
Grčija	2.898	1.244	1.654	218	1.450	714	516
Izrael	2.598	1.139	1.459	97	1.339	716	443
Italija	2.559	1.132	1.427	51	1.342	785	381
Nizozemska	2.979	1.367	1.612	102	1.693	715	462
Španija	2.396	996	1.400	42	1.079	701	574
Švedska	3.053	1.412	1.641	56	1.589	816	592
Švica	1.004	462	542	42	505	252	204
SKUPAJ	31.115	13.811	17.304	1.078	16.005	8.259	5.761

Vir: Sample, 2013.

Priloga 2: Prikaz vzorca v 2. valu raziskave

Tabela 2: Prikaz vzorca v 2. valu raziskave 2006/07 (release 2.5.0) glede na državo, spol in starost

Država	Skupaj	Moški	Ženske	–50	50–64	65–74	75+
Avstrija	1.341	546	795	19	544	476	302
Belgija	3.169	1.435	1.734	84	1.615	773	697
Češka	2.830	1.191	1.639	81	1.569	690	490
Danska	2.616	1.176	1.440	83	1.409	618	506
Francija	2.968	1.273	1.695	117	1.518	718	615
Nemčija	2.568	1.184	1.384	41	1.245	833	449
Grčija	3.243	1.398	1.845	162	1.624	820	636
Izrael	1.134	514	620	27	622	282	203
Italija	2.983	1.345	1.638	56	1.365	971	591
Nizozemska	2.661	1.212	1.449	46	1.478	681	456
Poljska	2.467	1.074	1.393	42	1.351	605	469
Španija	2.228	1.003	1.225	46	958	651	573
Švedska	2.745	1.267	1.478	38	1.294	808	605
Švica	1.462	645	817	37	770	356	299
SKUPAJ	34.415	15.263	19.152	879	17.362	9.282	6.891

Vir: Sample, 2013.

Priloga 3: Prikaz vzorca za 3. val raziskave

Tabela 3: Prikaz vzorca za 3. val raziskave (2008/09 SHARELIFE, release 1) glede na državo, spol in starost

Država	Skupaj	Moški	Ženske	–50	50–64	65–74	75+
Avstrija	847	343	504	14	300	325	208
Belgija	2.832	1.267	1.565	45	1.280	758	747
Češka	1.837	791	1.082	24	922	568	359
Danska	2.141	958	1.183	44	1.090	556	451
Francija	2.483	1.078	1.404	42	1.151	643	647
Nemčija	1.852	864	988	22	793	682	355
Grčija	2.951	1.275	1.676	84	1.414	787	666
Italija	2.492	1.129	1.363	28	1.030	878	556
Nizozemska	2.210	1.007	1.203	22	1.090	673	425
Poljska	1.918	852	1.066	22	1.076	467	353
Španija	2.048	904	1.144	32	828	593	595
Švedska	1.893	848	1.045	9	731	679	474
Švica	1.296	559	737	33	611	359	293
SKUPAJ	26.836	11.875	14.960	421	12.316	7.968	6.129

Vir: Sample, 2013.